

TARTU ÜLIKOOL

Sotsiaalteaduste valdkond

Johan Skytte poliitikauuringute instituut

Karl Joosep Mark

**SEKTANTLUS ŠOTIMAA JALGPALLIS JA SELLE KUJUTAMINE
MEEDIAS: THE SCOTLAND HERALD 2012-2018 NÄITEL**

Bakalaureusetöö

Juhendaja Maili Vilson, MA

Tartu 2021

Olen koostanud töö iseseisvalt. Kõik töö koostamisel kasutatud teiste autorite seisukohad, ning kirjandusallikatest ja mujalt pärinevad andmed on viidatud.

Olen nõus oma töö avaldamisega Tartu Ülikooli digitaalarhiivis DSpace.
..... /Karl Joosep Mark/17.05.2021

Kaitsmine toimub ...../kuupäev/
kell ...../kellaeg/ ...../aadress/ auditooriumis
...../number/.

Retsensent: ..... /nimi/
(...../teaduskraad/), ... /amet/

Lühikokkuvõte

Sektantluse probleem avaldub Šotimaa ühiskonnas väga erinevates valdkondades ning selle tõsidust peetakse šotlaste seas kõige suuremaks jalgpallis, kus usulistest erinevustest tingituna on vaenulik käitumine ja vägivallajuhtumid peaaegu alati sektantliku alatooniga. Käesoleva bakalaureusetöö eesmärgiks on uurida sektantlust Šotimaa jalgpallimaastikul ja selle kujutamist Šoti meedias.

Töö empiirilises osas on analüüsitud The Scotland Herald'i uudisteportaali artikleid, mis on ilmunud vahemikus 2012-2018. Töös kasutati analüüsimeetoditena nii kontentanalüüsi kui ka kvalitatiivset sisuanalüüsi. Analüüsi käigus prooviti leida vastust järgnevatele küsimustele: kuidas kujutatakse sektantluse probleemi jalgpallikultuuris Šoti meedias, kuidas kujutatakse Šoti valitsust jalgpallis esineva sektantluse valguses ning kas ja missuguseid lahendusi sektantluse lahendamiseks nähakse.

Töö käigus selgus, et sektantluse probleemi hinnati artiklites enamasti suurena. Kui perioodi alguses kujutati artiklites sektantlust peamiselt jalgpalliklubi toetajate vaheliste solvangute, vaenulikkuse ja vägivallajuhtumite kaudu, siis ajapikku langes sektantlike intsidentide kajastamine märgatavalt ning esile tõusis poleemika eespool mainitud seaduse üle. Valitsuse poolt kehtestatud seadust võeti vastu negatiivselt ning sellest tulenevalt oli ka valitsuse kuvand artiklites enamasti negatiivne. Artiklites osutus jalgpalliklubidele ja jalgpalliliidule suurema vastutuse panemine kõige populaarsemaks lahenduseks probleemile. Töös tuli välja ka Šoti kahe mõjukaima partei lähenemine antud probleemile, kus Šoti Rahvuslik partei proovis reguleerida neid kohti, kus probleem enamasti väljendus ning Šoti Leiboristlik partei toetas holistilist lähenemist, milleks oli sihipärane haridustöö ja kogukondadele suunatud programmid.

Sisukord

Lühikokkuvõte	3
Sisukord	4
Sissejuhatus	5
1. SEKTANTLUSE TEOREETINE KÄSITLUS JA ŠOTIMAA JUHTUMIUURING	7
1.1 Mis on sektantlus?	7
1.2 Sektantlus Šotimaal	10
1.2.1 jalgpallis	10
1.2.2 Old Firm	11
1.2.3 Nn oranžid meeleavaldused	13
1.2.4 Konfessionaalsed koolid	14
1.2.5 Diskrimineerimine töökeskkonnas	15
2. UURIMISKÜSIMUSED JA METOODIKA	15
2.2 Analüüsimeetod	16
2.2.1 Kontentanalüüs	17
2.2.2 Kvalitatiivne sisuanalüüs	18
2.2.2 Valim	19
3. Sektantluse kujutamine jalgpallis Šoti meedias	20
3.1 Analüüsitavate artiklite üldised näitajad	20
3.2 Tonaalsus	21
3.3 Probleemile omistatav suurus	24
3.4 Artiklites tõstatatud teemad ja selle osapooled	25
3.5 Valitsuse kujutamine artiklites	28
3.6 Lahendused	30
3.7 Järeldused	32
Kokkuvõte	34
Kasutatud kirjandus	36
Lisad	41
Lisa 1. Kodeerimisjuhend	41
Lisa 2. Analüüsitud artiklid (kõik ilmunud The Herald Scotland ajalehes)	43
Summary	46

Sissejuhatus

Sektantlus eksisteerib ühel või teisel kujul kogu maailmas, kuid Šotimaa kontekstis mõistetakse seda tavaliselt usulahkude vahelise konflikti näol katoliiklaste ja protestantide vahel. 2014. aastal viis SSA (Scottish Social Attitudes) läbi küsitluse, kus uuriti rahva suhtumist sektantlusesse. Uuring näitas, et valdav enamus (88%) šotlastest usub, et sektantlus Šotimaal on probleem, 69% vastanutest leidsid aga, et sektantlus on probleem vaid teatud piirkondades (kõige enam mainiti Glasgow‘d ja Lääne-Šotimaad). Seevastu, inimesed, kes elasid Šotimaa lääneosas, nägid tõenäolisemalt sektantlust probleemina kogu Šotimaal. (The Scottish Government, 2015) Seega võib arvata, et probleem esineb mingil määral kogu Šotimaal, aga selle tõsidus võib piirkonniti erineda.

Uuringus küsiti ka konkreetsete valdkondade kohta, kus sektantlus avaldub. Vastajate arvates aitab jalgpall kõige enam kaasa sektantluse levikule Šotimaal (88% tõi jalgpalli välja ning 55% pidas seda peamise tegurina). Avalikkuse arvamus, selle kohta, kas suhted protestantide ja katoliiklaste vahel on viimase kümnendi jooksul paranenud, oli jagatud- 47% arvas, et on paranenud ning 40% väitis, et on jäänud samaks. Vaid 3% leidis, et probleem on muutunud halvemaks (The Scottish Government, 2015). Mis puutub sektantluse vastu võitlemisele, siis tähtsat rolli nähti jalgpalliklubidel ja jalgpalliliitudel. Šotimaa valitsust pidas ligi kolmandik vastanutest parima kohana, kus sektantlike vaadete kujunemist takistada. Avalikkus oli aga eri meelel, kas Šoti Valitsus annab piisavalt tähelepanu sektantlusele (47%) või liiga vähe (31%). Samas oldi skeptilised selles osas, kas sektantlust on võimalik ühiskonnas täielikult välja juurida. Üle poolte vastanutest olid arvamusel, et sektantlus jääb alati mingil määral Šotimaal püsivaks (The Scottish Government, 2015).

Eelnevast lähtudes võib arvata, et sektantlus väljendub Šotimaal kõige enam jalgpallis ning enamus šotlastest näeb sektantluse piiramisel parimaks lahenduseks tegeleda inimeste hoiakute ja vaadete muutmiseiga antud probleemi valguses. Tõsiasi, et mitte ühelegi organisatsioonile või grupile ei pandud ülekaalukat vastutust, annab eelduse arvata, et avalikkus toetab lähenemist probleemile, mis kaasab erinevaid gruppe ja organisatsioone.

Rahva seas on hoiakute ja vaadete kujundamisel suur roll meedial, mis edastab riigi tähtsamaid uudiseid, kajastab erinevate osapoolte seisukohti ning laias laastus peegeldab ühiskonnas tsirkuleerivaid olulisi küsimusi. Meedias kajastatu annab hea ülevaate teemadest, mida sektantlusega kõige enam seostatakse, kuidas sektantlusest tulenevate probleemidega on tegeletud ning milline on avalikkuse arvamus selle suhtes. Olulisel kohal on ka poliitiline diskursus, kuna poliitikute sõnavõttudest võib välja tuua erinevaid lahendusi antud probleemile ning kriitikat praktikas olevatele lähenemistele.

Bakalaureusetöö uurib sektantluse meediakajastust Šotimaa jalgpallis perioodil, mil ametis olev valitsus astus oma esimesed suuremad sammud probleemi lahendamiseks ning pööras suuremat tähelepanu jalgpallile. Eelpooltoodust lähtuvalt on töö keskne uurimisküsimus järgmine: kuidas on sektantlust jalgpallis analüüsitud ajavahemikus kujutatud The Herald Scotland uudisteportaalis.

Töös on analüüsitud eelpoolmainitud ajalehes avaldatud artikleid, mille põhiteemaks oli sektantlus jalgpallis. Analüüsi keskmes on sektantluse kujutamine artiklites, sektantlusega seostuvad probleemid ja nende osapooled, Šotimaa valitsusest loodud kujutuspilt meedias antud teema valguses ning artiklites tõstatatud lahendused probleemile. Kuna autori teada pole varasemalt uuritud sektantlust Šotimaa jalgpallis meediaartiklite analüüsi kaudu, siis pakub antud bakalaureusetöö lisandväärtust probleemi mõistmiseks ning annab järgnevatele uurijatele aluse püstitada uusi hüpoteese.

Bakalaureusetöö on jagatud neljaks osaks. Esimesena on välja toodud sektantluse teoreetiline põhi ja kirjanduse ülevaade, mille alusel on jõutud uurimisküsimusteni. Teises osas on selgitatud töö empiirilises osas rakendatud kontentanalüüsi ja kvalitatiivse sisuanalüüsi meetodikat ning kirjeldatud andmeanalüüsi valim. Kolmas osa esitab analüüsi tulemused ja autoripoolsed järeldused neile ning töö viimases osas on kokkuvõtte, milles autor esitab lühidalt töö olulisemad tulemused ja järeldused ning annab neile omapoolse hinnangu.

1. SEKTANTLUSE TEOREETILINE KÄSITLUS JA ŠOTIMAA JUHTUMIUURING

1.1 Mis on sektantlus?

Sektantlus on termin, millele ühtset definitsiooni ei leidu. Küll aga võib öelda, et selle mõistega iseloomustatakse tavaliselt kahe või enama grupi ühiskondlikku või poliitilist vastasseisu. Sektantluse defineerimisel tuleb esmalt pöörduda Max Weberi (1947) poole, kes esimesena eristas omavahel kirikut ja sekti (Berger, 1984, 368). Weberi (1947) definitsiooni järgi saame mõista sekti kui sotsiaal-religioosset rühmitust, mis on eraldi kirikust (Berger, 1984, 368). Weber (1947) kirjeldab kiriku olemust sarnaselt poliitiliste institutsioonidega, kus “Kirik on peamiselt *Herrschaftsverband*- poliitiline institutsioon koos normatiivse korruga” (Berger, 1984, 368). Sekti seevastu näeb ta (1947) “vabatahtliku *Verbandina*, mis ei kasuta jõudu ega näe vaeva kõigi liikmete kontrollimisega” (Berger, 1984, 368). John D. Brewer (1992) leiab mitmeid sarnasusi sektantluse ja rassismi vahel. Ta väidab, et “mõlemad nähtused iseloomustavad sotsiaalseid suhteid, mis läbivad kõiki ühiskonna tasandeid, selle asemel, et kirjeldada ainult individuaalseid hoiakuid ja eelarvamusi (Brewer, 1992, 353). Nii sektantlus kui ka rassism väljenduvad Breweri (1992, 353) sõnul halvustavate eelarvamuste ja hoiakute kujunemisel ning halvimal juhul ebavõrdsuses, diskrimineerimises ja ahistamises. Wallis (1974, 303) lisab omalt poolt, et “kõige ekstreemsem vorm sektantlusest on gruppide eraldumine ning sellest tekkinud vaen erinevate sektide vahel.” Liechty ja Clegg (2001) uurisid, kuidas sektantlus tekib ning jõudsid arusaamisele, et sektantlikud hoiakud on ajendatud vajadusest eneseidentifitseerimiseks ja eneseväljendamiseks. Nad lisasid oma definitsioonile juurde ka poliitilise mõõtme, mida varasemad autorid on vaid pealiskaudselt puudutanud (Liechty ja Clegg, 2001).

Sektantluse kontseptsiooni peetakse aga sotsiaalteaduslikus ringkonnas ebapiisavalt defineerituks, kuna selle spetsiifiline mõju ebavõrdsuse, eelarvamuste ja individuaalsete hoiakute kujundamisel ühiskonnas on ebamäärane ja seda on keeruline mõõta. Sektantluse defineerimisel on kõige suuremaks takistuseks tõsiasi, et sektantlus väljendub erinevates keskkondades ja piirkondades eri moodi. Sellest tulenevalt nähakse vajadust defineerida sektantlust juhtumipõhiselt, võttes seejuures arvesse

piirkonna eripärad sh. etniline koosseis, ajalooline- ja religioosne taust ning nähtuse avaldumisvormid.

Kuigi mõistet “sektantlus” kasutatakse Šotimaal laialt, et iseloomustada religioosseid ja rassistlikke eelarvamusi ja sektide vahelisi konflikte, siis Šotimaa õigussüsteemis definitsioon sektantlusele puudub. Sektantlust arvestatakse ohtliku ilminguna, kuid võimalus kohtuprotsessidel või politseimenetlustel selle termini järgi käituda ei ole sätestatud. Seega nähtakse vajadust sektantluse defineerimisele, et sellest tulenevaid probleeme lahendada.

Jaauaris 2006 avaldas Šotimaa valitsus ametliku tegevuskava sektantluse leevendamiseks (The Scottish Executive, 2006). Antud tegevuskava oli esimene ilming pikaajalisest pühendumisest sektantluse lahendamiseks. Selle tulemusel loodi sektantlust käsitlev nõuandev töörihm (The Advisory Group on Tackling Sectarianism in Scotland), mille ülesandeks oli anda soovitusi valitsusele uute initsiatiivide ja algatuste loomiseks, et leevendada sektantluse probleemi pikas perspektiivis. 2013. aasta nõuandliku töörihma raportis rõhutatakse vajadust selge definitsioon loomiseks, mis väljendaks kogukondade kogemusi üle Šotimaa (The Scottish Government, 2013). Kogutud tõendite ja informatsiooni põhjal sõnastas nõuandlik töörihm määratluse definitsioonist:

“Sektantlus Šotimaal on kogu hoiakutest, eelarvamustest, uskumustest, tegevustest ning struktuuridest personaalsel kui ka kogukondlikul tasandil, mis tuleneb religioossetest erinevustest ning võib hõlmata endas negatiivset segunemist religioonist, poliitikast, sportlikust kuuluvusest ja rahvuslikust identiteedist. See väljendub destruktiiivsetes mustrites kuuluvusest, mis eraldavad, diskrimineerivad või tekitavad vägivaldsust teise religioosse kuuluvusega inimese suhtes, tuues kaasa märkimisväärseid sotsiaalseid tagajärgi.” (The Scottish Government, 2013)

2015. aasta raportis soovitas töörihm sektantluse edasiseks defineerimiseks kaasata valitsusel erinevaid kogukondi, et definitsioon saaks piisavalt täpne ning praktiline (The Scottish Government, 2015b). 2018. aastal esitas töörihm lõpliku raporti sektantluse defineerimisest, millega soovitati kitsendada sektantluse definitsiooni, et see hõlmaks vaid kristlike kogukondi. “Me ei usu, et on kogutud piisavalt

informatsiooni sektantlusest Šotimaa teistes kogukondades, et oleks võimalik seda rakendada juriidilises ja sotsiaalses mõistes” (The Scottish Government, 2018) Samuti soovitati Valitsusel integreerida teiste religioosete gruppide vastu suunatud kahjulik käitumine vihakuritegusid käsitlevatesse õigusaktidesse (The Scottish Government, 2018). Seega on Šotimaal viimase viie aasta jooksul tehtud püüdlusi sektantlust konkreetsemalt defineerida nii kaasatavate kogukondade, tegevusvaldkondade kui võimaliku mõju kontekstis.

1.2 Sektantlus Šotimaal

1.2.1 jalgpallis

Jalgpall on Šotimaal kõige populaarsem spordiala ning suur osa koduses jalgpalliliigas võistlevatest meeskondadest koosneb protestantidest. Seega on paratamatu, et katoliikliku taustaga toetajad puutuvad pidevalt kokku nendele suunatud vaenuliku suhtumisega. Omade toetamine ja teiste vihkamine pole aga spordis midagi uut, kuid Šotimaa mõistes võtab see täiesti uued mõõtmed, kus religioosne taust ja etnilised eripärad mängivad väga suurt rolli. Populaarne hoiak avalikkuse seas on, et jalgpall ja sektantlus on Šotimaal tugevalt seotud. 2014. aasta SSA uuringus pidas suur osakaal šotlastest jalgpalli sektantlusele kaasa aitavaks ning üle poolte väitis, et jalgpall on kõige suurem valdkond, kus sektantluse probleem välja tuleb (The Scottish Government, 2015a). Meedia fookuses on pidevalt ajalooline Old Firm konflikt kahe klubi Glasgow Rangersi ja Glasgow Celticsi vahel, kus religioosne vastasseis, üksteisele solvangute külvamine ja vägivalla juhtumid on väga tavalised ning peaaegu alati sektantliku alatooniga. Jalgpalliklubi Celtics toetajad on ajalooliselt olnud valdavalt katoliiklased ning Rangersi omad peamiselt protestandid. 2008. aasta aprillis laulsid tuhanded Rangersi fännid avalikult Celticu toetajate suunas, mida tuntakse “nälahäda” laulu all ning, mille refrään kõlas järgmiselt “Why don’t you go home, Why don’t you go home, The Famine is over, why don’t you go home” (Bradley, 2014). Selle laulu juured küündivad 19. sajandisse, kui paljud iirlased põgenesid vahemikus 1845-1849 oma kodumaal laastavast nälahädast ning suur osa neist asus elama Šotimaale (Millar, 2015, 2).

Eriti tundlik on teema, mis puudutab sektantlusest tulenevaid vägivallajuhtumeid jalgpallis. Šotimaa poliitikud on vältinud sektantluse ilmingute kajastamist, kartes, et avalik diskussioon sellel teemal võib tagajärjedena kaasa tuua rahva süüdistamise olla kallutatud ühe või teise kogukonna suunas (May, 2011, 3). Jalgpalliklubide toetajate seas toimunud sektantlikud intsidendid ja nendega kaasnevate arreteerimiste regulaarsus muutsid aga probleemi ignoreerimise võimatuks (May, 2011, 3). Katoliiklastest Celticu ja protestantidest Rangersi toetajate vahelised vägivallajuhtumid 2011. aastal muutsid sektantluse probleemi jalgpallis riikliku tähtsusega küsimuseks, kui parlament tuli välja ametliku seaduseelnõuga Offensive Behaviour at Football and Threatening Communications Scotland Bill (May, 2011, 3). Antud eelnõu oli loodud uute väärtegade kehtestamiseks seoses solvava käitumisega ning ohtliku kommunikatsiooniga reguleeritud jalgpallimängudel. Lisaks kriminaalkorras karistatava käitumise ja kommunikatsiooni defineerimisele oli selles määratletud ka karistuste suurus, mis tõsisema juhtumi korral võis lõppeda kuni viie aastase vanglakaristusega (The Scottish Parliament, 2011). Eelnõus tutvustati kahte uut kriminaalkuriteo määratlust: esimene, mis kriminaliseerib kogu solvavat ja ohtlikku käitumist, kaasaarvatud sektantlikku tegevust jalgpallimängudel või, mis on seotud jalgpalliga ja teine, mis kriminaliseerib tegevust, mis õhutab tõsisele vägivallale ja seeläbi tekitab religioosset vaenu (May, 2011, 3). Seaduseelnõu võeti aasta hiljem parlamendis vastu vaatamata jalgpallitoetajate vastuseisule. Politsei osutas selle tulemusena jalgpallifännidele suuremat tähelepanu, kuna neid kujutati nüüd riskirühmana. Noorte toetajate kategoriseerimisega riskiks andis politseile märkimisväärse võimu langetada moraalseid otsuseid fännide käitumise üle (McBride, 2020, 19). Seadus tunnistati aga peamiselt jalgpalliklubide ja nende toetajate vastuseisu tõttu kehtetuks 2018. aasta aprillis. Suurt rolli mängisid ka erinevad poliitilised erakonnad, kes antud seadust ebaefektiivseks pidasid ning astusid aktiivselt samme selle tühistamise jaoks.

1.2.2 Old Firm

Jalgpallikultuur Šotimaal algas 1867. aastal kui Noorte Meeste Kristliku Ühenduse (YMCA) liikmed asutasid meeskonna nimega Queen's Park ning võtsid mitmel korral osa ka Suurbritannia tollaegsest suurimast võistlusest FA karikast (Murray, 1998, 7). Kuigi inglased olid arvukuselt suurelt šotlastest üle, kaotasid nad tihti sellele Šotimaa

võistkonnale ning saadud võidud aitasid säilitada šotlaste üleolevust (Murray, 1998, 8). 1888. aastal loodi esimene liigasüsteem 12 klubiga üle Suurbritannia ning seal osales ka peamiselt šotlastest koosnev Preston North End, kes võitis esimese liigahooaja ja FA Karika kaotamata ainsatki mängu, mille järel kutsuti neid ka võitmatuteks (The Invincibles) (Murray, 1998, 10). 1893. aastast soovis liiga muutuda professionaalseks ning selle saavutamiseks sekkuti tihti klubide tegemistesse distsiplinaarsete meetmetega, mis tekitas palju sisepeingeid. Liigale heideti algselt ette ka liigset kommertslikkust, kuigi selle asutaja, šotlasest ärimees William McGregor, väitis, et tema eesmärgiks oli kaitsta liigasüsteemis osalevate klubide huve (Murray, 1998, 10). Erimeelsustest tingituna muutus liiduülese jalgpalliliiga tulevik kahtluse alla ning üha enam panustati kodusesse liigase.

Šotimaal tekkis oma riiklik jalgpalliliiga 1890. aastal ja muutus professionaalseks kolm aastat hiljem (Murray, 1998,11). Šotimaa jalgpalliliiga klubidest on kõige suuremalt spordiajalukku läinud kaks edukat klubi Glasgow Rangers ja Glasgow Celtics, kelle omavahelisi derbi kohtumisi peetakse siamaani üheks kõige kirglikumaks maailmas. Klubi asutajatele oli omavaheline rivaliteet, mida tuntakse “Old Firm” nime all, väga tulus ning praktiliselt garanteeris välja müüdüd staadioni (Murray, 1998, 11).

Celticu jalgpalliklubi asutasid 1887-1888. aastatel Iirimaalt tulnud immigrandid (Bradley, 2008, 98). Kuna selleks ajaks oli suur enamus Šotimaa katoliiklastest Iirimaalt pärit immigrandid, siis “katoliiklasele” ja “iirlasele” omistati praktiliselt võrdne tähendus (Bradley, 2008, 98). Meeskond mängis rohe-valges vormis ning nende embleemiks oli ristikhein (Murray, 1998,11). Klubi toetajad olid peamiselt Iiri päritolu katoliiklased ning ajalooliselt on suur enamus klubi treeneritest ja mängijatest tulnud samuti Šotimaa Iiri kogukonnast (Bradley, 2008, 98-99). Klubi sümboliseeris algusaegadest saati katoliikluse karakteristikat ning iirlastest toetajate rahvust ja kultuuri (Bradley, 2008, 99). Celtic mängis algselt suurt rolli ka Iiri katoliiklastest vaesema kogukonna toetamises heategevuse ja annetuste kaudu ning klubi liikmed olid tugevalt seotud poliitikaga. 19. sajandi lõpus ja 20. sajandi alguses avaldasid nad toetust Iirimaa rahvuslikule liikumisele, mis on tuntud Irish Home Rule nime all (Bradley, 2008, 99). Irish Home Rule oli sel ajal domineeriv poliitiline liikumine Iirimaa natsionalismist ning omas suurt mõju ka Briti poliitikale (Jackson, 2003, 3).

Tugevalt oldi vastu Briti imperialistlikule tegevusele välispoliitikas ning toetati petitsioone katolike koolide säilitamisele riigisüsteemis (Bradley, 2008, 99).

Celticu igipõline rivaal Rangers asutati 1872. aastal ning kasvas jõudsalt tänu kahe klubi vastasseisule (Murray, 1998, 11). Rangers koosnes peamiselt šotlastest, oli protestantliku taustaga ja seetõttu sai klubist Glasgows justkui “sotsiaalne ja sportlik kaitsemehhanism, rõhutades vastandumist rohe-valgetele” (Giulanotti, 2001, 24). Eristumist ilmestab veelgi tõsiasi, et katoliiklastest mängijate vastuvõtt oli täielikult klubis keelatud juba 20. sajandi alguseks (Giulanotti, 2001, 24). See traditsioon jätkus 1989. aastani, kui Maurice Johnstonist sai esimene katoliiklasest Rangersi mängija läbi aegade (Bradley, 2014, 5). Klubi sümboolika ja värvidega mänguvormi kaudu avaldati kaudselt toetust Briti unionismile ning väljendati vastumeelsust Iiri natsionalistlikele ideaalidele (Giulanotti, 2001, 24).

Kokkuvõttes sai nn Old Firmi vastasseisust Šotimaal kahte vaenulikku sektantlikku kogukonda märkiv rivaliteet. Old Firmi rivaliteet süütas peagi pealinnas sektantlikku vaenulikkust kogukondades, kui omavahelistele mängudele kogunesid vastastikku kümned tuhanded kirglikud toetajad, väljendades rahvuslikku ja religioosset truudust ning seda tihtipeale sektantliku väärkohtlemise ja vägivalla saatel. (Davies, 2006, 201).

1.2.3 Nn oranžid meeleavaldused

Jalgpalli järel peavad šotlased kõige enam sektantlusele kaasa aitavaks marsse ja paraade, millest kõige enam mainitakse Šotimaa oranžide meeleavaldusi (The Scottish Government, 2015a). Oranž rongkäik on avalik paraad, mis on organiseeritud Oranži Ordu poolt ja tähistab protestandist hollandi printsi William III (tuntud kui William Oranž) võitu Inglise katoliiklasest kuninga James üle 1690. aasta 12. juuli Boyne'i lahingus, mis kindlustas Briti suveräänsuse ja vähendas paavsti mõjuvõimu (Millar, 2015, 5). Protestantide jaoks tähistab see võit usuvabaduse toomist Šotimaale, samas kui paljude katoliiklaste jaoks sümboliseerib see religioosse ja kultuurilise rõhumise algust (Millar, 2015, 5). Oranžid peavad ennast siiamani Briti identiteedi ja usuvabaduse kaitsjateks (Bradley, 2004, 240).

Oranžide meeleavaldused suudavad iga aastaselt üle Šotimaa ligi meelitada väga suuri rahvahulki. Tähtsamad demonstratsioonid toimuvad laupäeval enne 12. juuli pidustusi Põhja-Iirimaa, mil koguneb Glasgow-s meeleavaldustele kokku umbes 20 000 inimest ning küündib üle Šotimaa ligi 50 000 inimeseni (Bradley, 2004, 243). Vaatamata suurele arvule inimestest, kes võtavad iga aasta osa Šotimaa oranžidest paraadidest, leidub ka palju neid, kes on oranžide marsside ja paraadide vastu ning arvavad, et need meeleavaldused tuleks ära keelustada, kuna võimendavad sektantluse probleemi Šotimaal (Millar, 2005, 6). Paraadidel kõlavates lauludes võib tihti kuulda katoliikluse vastaseid tsitaate ja solvanguid katoliiklaste suunas ning laulu “The sash”, mille järgi oranžid marsivad, peetakse kodifitseeritud sektantluseks (Millar, 2015, 10). Millar (2015, 12) toob välja, et oranžide paraadide negatiivses kuvandis on osaliselt süüdi ka Rangersi fännid. Mõned teadlased on ka arvamisel, et Šotimaa jalgpall võimaldab toetajatel väljendada oma identiteeti ning poliitilist kalduvust (Bradley, 2004, 252). Eriti ilmekalt tuleb välja see Glasgow Rangersi fännikultuuri puhul, mille toetajad kasutavad ühesuguseid laule ja embleeme Šotimaa oranžidega (Bradley, 2004, 253). Millar (2015, 12) väidab, et oranžide meeleavaldustel kõlavad sektantliku tooniga laulud ja solvangud on suure tõenäolisusega seotud Rangersi toetajatega, kes lähevad kaasa oranžide rongkäiguga ning laulavad viha õhutavaid laule. Tema arvates võimendavad Rangersi toetajate sektantlikud laulud oranžide paraadide vaenulikku olemust, kuna enamus Oranži Ordu liikmetest ja oranži rongkäigu osalejatest sektantliku alatooniga laule ei kasuta (Millar, 2015, 12).

1.2.4 Konfessionaalsed koolid

Palju on vaieldud selle üle, kas konfessionaalsed koolid põhjustavad ühiskonnas kogukondade vahelist eraldumist. Šotimaal ringleb sama küsimus peamiselt riigi poolt rahastatud katoliiklike koolide ja sektantluse ümber (Flint, 2012, 507). Katoliiklike koolide pooldajad tõstavad esile, et katoliiklik eetos näeb ette religioosset tolerantsust ja arvavad, et sektantluse juured asuvad teistes sotsiaalse elu valdkondades (Flint, 2012, 509). John Flint (2012, 509) toob samuti välja, et katoliiklikud asutused võimaldavad etnilistel vähemusgruppidel end religiooselt väljendada ning seetõttu peaks ühiskond, mis tähtsustab võrdsust, religioosset tolerantsust ja kultuurilist mitmekesisust, selle säilitamisele kaasa aitama. Ometi aga on suhtumine konfessionaalsete koolide suhtes

riigi elanike seas pigem vastupidine. Šotimaa rahva hulgas on kiriklike koolide vastu 43%, seevastu 25% on nende poolt (The Scottish Government, 2015a). Katoliiklike koolide vastased on arvamusel, et laste eraldamine usutunnistuse baasil tekitab sektantlike hoiakuid ja põhjustab eraldumist usu põhjal (Flint, 2012, 509). Seda kinnitab ka NFO 2003. aasta küsitlus, kus vastajate seas toodi välja, et teatud koolides käimisega kaasneb sildistamine ning kohati ka verbaalne väärkohtlemine (Flint, 2012, 509). Eriti kirglikult võttis sõna sel teemal Šotimaa valitsuse endine haridusminister Sam Galbraith, kes käis välja väitega, et “sektantluse juured Šotimaa ühiskonnas tulenevad katoliiklike koolide olemasolust” (The Sunday Times, 2006). Ühtlasi osutas ta sellega vajadusele katoliiklikud koolid keelustada (The Sunday Times, 2006). Šotimaa valitsus on aga pidanud tähtsaks teistsugust lähenemist sektantluse probleemile ning rõhutab konfessionaalsete koolide ja tavakoolide koosseisestamise vajadust. Šotimaa valitsuse 2006. aasta sektantluse vastases tegevuskavas on pandud rõhku sellele, et sektantlike hoiakute kujunemise takistamine peab tulema efektiivse haridustegevuse kaudu. “Noored on Šotimaa tulevik. Me peame tegema kõike, et neid ei hoiaks tagasi eelarvamused ja negatiivsed hoiakud. On tähtis, et see protsess algaks eelkoolis, kui lapsel tekib maailmavaade, ning jätkuks põhikoolis, noorsootöös ning seejärel edasises hariduskäigus” (The Scottish Executive, 2006).

1.2.5 Diskrimineerimine töökeskkonnas

Suures osas tajuvad šotlased, et sektantlusest motiveeritud religioosne diskrimineerimine katoliiklaste ja protestantide vahel eksisteerib. Küll aga kalduti vähem uskuma, et katoliiklased ja protestandid kogevad diskrimineerimist tööhõives (The Scottish Government, 2015a). William ja Walls (2003, 657) väidavad, et katoliiklaste-vastane diskrimineerimine tööhõives ei ole kuhugi kadunud. Sektantluse ilminguid esineb (eelkõige) keskklassi töökeskkondades ja väljendub usupõhisel diskrimineerimisel värbamisprotsessis (William ja Walls, 2003, 643). 2014. aasta SSA küsitluses arvasid 24% šotlastest, et katoliiklastel võib nende usutunnistus takistada neil saamast soovitud töökohta või edutamist ametikohal. Lääne-Šotimaal elavate inimeste seas oli see lausa 30%, mis viitab sellele, et probleem esineb piirkonniti erinevalt (The Scottish Government, 2015a). Šotimaa valitsuse andmetel on katoliiklastel suurem

võimalus jääda töötuks, elada vähekindlustatud piirkondades, olla ohvriks vägivalle ning kogeda vanglakaristust kui protestantidel (The Scottish Government, 2013).

2. UURIMISKÜSIMUSED JA METOODIKA

2.1 Uurimisküsimused

Bakalaureusetöö eesmärgiks on uurida sektantlust Šotimaa jalgpallimaastikul ja selle kujutamist Šoti meedias.

Teoreetilises osas toodi välja, et sektantluse probleem avaldub Šotimaa ühiskonnas väga erinevates valdkondades ning selle tõsidust peeti šotlaste seas kõige suuremaks jalgpallis, kus usulistest erinevustest tingituna on vaenulik käitumine ja vägivalldajuhtumid peaaegu alati sektantliku alatooniga. Viimasel kümnendil on Šotimaa valitsus teinud sektantluse probleemi lahendamise rahvusliku tähtsusega küsimuseks. Sellest tingituna on sektantluse tähelepanupunktiks saanud jalgpall, kus esinenud konfliktide arv on märkimisväärselt suurem, kui teistes valdkondades.

Kuigi sektantlus esineb Šotimaal väga erinevates valdkondades, siis antud töö keskmes on sektantlus jalgpallis ning selle kujutamine meedias. Töö keskne uurimisküsimus on järgmine: Kuidas käsitletakse sektantlust Šoti jalgpallikultuuris Šoti meedias perioodil 2012 - 2018?

Selle jaoks püstitab bakalaureusetöö järgmised analüüsiküsimused:

1. Kuidas kujutatakse sektantluse probleemi jalgpallikultuuris Šoti meedias?
2. Kuidas kujutatakse Šoti valitsust jalgpallis esineva sektantluse valguses?
3. Kas ja missuguseid lahendusi sektantluse lahendamiseks nähakse?

Uurimisküsimusele vastamiseks koostatud valim on täpsemalt kirjeldatud alapeatükis 2.3.

2.2 Analüüsimeetod

Uurimisküsimusele vastamiseks kasutatakse analüüsis kahte meetodit, mis toetavad üksteist ning võimaldavad välja tuua artiklite seas nii erinevusi kui ka ühisosa.

Esimeseks meetodiks on standardiseeritud kontentanalüüs, mis on tehtud lähtuvalt kodeerimisjuhendist (lisa 1) Kodeerimisjuhendi loomisel on võetud arvesse kõikide uuritavate artiklite eripärad ning pandud need nõ. raamidesse, mis võimaldab artikleid kategoriseerida ühiste omaduste alusel ning eristada kategooriaid omavahel. Selle abil tuuakse välja artiklite üldine tonaalsus nii koondtulemusena kui ka aastate lõikes. Teisena tuuakse välja peamised artiklites tõstatatud probleemid ning kolmandana valitsuse kuvandi modaalsus. Kontentanalüüsi rakendamine antud töö kontekstis on kasulik, kuna võimaldab välja tuua artiklite omaduste esinemissagedused ning neid täpsetel alustel võrrelda.

Seejärel kasutatakse kvalitatiivset sisuanalüüsi, mille eesmärgiks on artiklite sisu ja kontekstiliste tähenduste süvitsi uurimine. Siin vaadeldakse artiklite sisu intensiivsemalt ning tõlgendatakse artiklite teksti tähendust. Kvalitatiivne meetod võimaldab keskenduda teksti peamistele ja olulistele tähendustele ning võtta arvesse ka ridade vahele peidetud autorite sõnumeid. Selle abil saab diskussiooni ja järelduste osas välja tuua ka neid omadusi, mis numbriliselt ei väljendunud ning tuua esile uurimustöö autori avameelse ja asjakohase hinnangu.

Kui võrrelda omavahel kontentanalüüsi ja kvalitatiivset sisuanalüüsi, siis leiame, et ühe meetodi tugevused on teise meetodi nõrkused ja vastupidi. Seega võttes arvesse mõlema analüüsimudeli omadused, siis leian, et valitud meetodid töötavad hästi kooskõlas ja võimaldavad artiklitest välja tuua need aspektid, mis on uurimustöö seisukohalt olulised.

Järgnevas peatükis on välja toodud valitud analüüsimeetodite tugevad ja nõrgad küljed, kuna meetodivalikul on tähtis arvesse võtta ka selle võimalikud puudujäägid ja ohukohad ning neid siis lugejale adresseerida.

2.2.1 Kontentanalüüs

Kontentanalüüs kujutab endast teatavat silda kvantitatiivsete ja kvalitatiivsete meetodite vahel, kuna see võimaldab meil tõlgendada mistahes teksti kvantitatiivsete näitajate kaudu. See võimaldab välja tuua kindlate omaduste esinemissagedused ning selle

kaudu annab ülevaate tekstiliste nähtuste esinemisest ja muutumisest makrotasandil (Kalmus jt 2015).

Kontentanalüüsi puhul on äärmiselt tähtis, et analüüs oleks läbi viidud korrapäraselt. Esiteks tuleb igat valimisse sattunud teksti kirjeldada kõikide analüüsikategooriate abil. Antud nõue peab tagama selle, et analüüsi läbiviija ei valiks tekstist välja vaid seda informatsiooni, mis tema hüpoteese toetavad (Kalmus jt 2015). Tähtsal kohal on ka objektiivsuse tagamine, kuna kontentanalüüsi viiakse läbi sõna selgelt formuleeritud reeglite kohaselt, kus eri uurijad peavad samu reegleid ja sama materjali kasutades jõudma sarnaste tulemusteni (Kalmus jt 2015). Kontentanalüüsi tulemused on küllaltki kergesti kontrollitavad, mis on ka antud meetodi tugevus, kuna võimaldab hinnata analüüsitulemuste reliaablust.

Ohukohtadena tuleb arvestada sellega, et tekstianalüüsi standardiseerituse ja usaldusväarsuse kasvades kahaneb analüüsi sisukus ja sügavus ehk uurija võib jõuda objektiivsete, kuid triviaalsete tulemusteni (Kalmus jt 2015). Meetodi kitsaskohaks on ka see, et uurijal võivad tähelepanuta jääda harva esinevad, kuid unikaalsed ja potentsiaalselt mõjusad teksti nähtused (Kalmus jt 2015). Samuti suurte tekstihulkade läbitöötamisel võivad kodeerijad teha kodeerimisel valikuid kiirustades ja esmamuljele tuginedes, millega kaasneb analüüsi objektiivsuse vähenemine (Kalmus jt 2015).

2.2.2 Kvalitatiivne sisuanalüüs

Kvalitatiivset analüüsi võib kõige lihtsamalt kirjeldada kui proovi tõlgendada suulisi või kirjalikke sõnumeid. See võimaldab uurijal keskenduda teksti peamistele ja uurimustöö seisukohast olulistele tähendustele. Ühtlasi saab selle kaudu analüüsida teksti latentset sisu, st võtta arvesse ridade vahele peidetut (Kalmus jt 2015). Selle analüüsi käigus püütakse saada ülevaade uuritavast tekstist kui tervikust ja näha teksti ja/või autori mõtteavalduste terviklikku mustrit või struktuuri (Kalmus jt 2015).

Võrreldes kontentanalüüsiga ei kasutata kvalitatiivse analüüsi puhul ranget kodeerimisjuhendit, seega kvantitatiivsele väljundile erilist rõhku ei panda. Olulisem on leida ja omavahel otstarbekalt seostada need kategooriad, mis võtaks kokku analüüsitava teksti kesksed ja uurimisküsimuste seisukohast olulised tähendused

(Kalmus jt 2015). Seega on võimalik erilist rõhku panna unikaalsetele nähtustele, mis tekstist välja tulevad ja on uurimistöö seisukohalt relevantsete.

Antud meetodi üheks nõrkuseks peetakse seda, et see ei võimalda uurijal erinevaid tekste täpsetel alustel võrrelda (Kalmus jt 2015). Nagu eelpool mainitud, siis kontentanalüüsi puhul on see aspekt võimalik. Ohukohana näevad ka standardiseeritud kontentanalüüsi pooldajad seda, et kvalitatiivne sisuanalüüs loob uurijale võimaluse valikulise tõendusmaterjali kogumiseks, mis ei pruugi olla uurijale teadlik, ning võib selle kaudu kinnitada analüüsijale meelepäraseid hüpoteese (Kalmus jt 2015).

2.2.2 Valim

Käesoleva töö analüüsi aluseks on Herald Scotland uudisteportaali artiklid, mis on ilmunud ajavahemikul 01.01. 2012 - 31.12.2018. Vaadeldav periood on uurimustöö seisukohalt tähtis, kuna 2012. aasta alguses kinnitas Šotimaa parlament valitsuse poolt tõstatatud seaduseelnõu “Offensive Behaviour at Football and Threatening Communications (Scotland) Act” lühendiga OBFTCA (The Scottish Government, 2012) ning 2018. aasta aprillis tunnistati seadus kehtetuks erinevate osapoolte, peamiselt jalgpalliklubide ja nende toetajate vastumeelsuse tõttu. Selles vahemikus avaldatud artiklid võimaldavad analüüsida avalikkuses tõstatatud probleeme sektantlusest jalgpallis ajal, mil seaduse loomisega kaasnenud poleemika tõttu tõusis märgatavalt ühiskonna tähelepanu antud teema suhtes. Ühtlasi võimaldab see meil välja tuua probleemidega aktiivselt seotud osapooled ja artiklites esitatud lahendused. Kuna analüüsitav periood on tugevalt seotud valitsuse aktiivsuse tõusuga probleemi lahendamisel, siis saame vaadata ka seda, kuidas on meedias kujutatud valitsuse lähenemist antud valdkonnas. Samuti hõlmab see 8-kuulist perioodi vahetult peale seaduse kehtetuks kuulutamist, mille peamine eelis on see, et võimaldab uurida valitsuse ja parlamendi seisukohti probleemi suhtes ning seda, kuidas plaanitakse tegeleda sellega tulevikus.

Valik Herald Scotlandi artiklitele langes selle tõttu, et antud ajaleht ja uudisteportaal kajastab peamiselt riigi tähtsamaid välis-, sise -ja spordiuudiseid, mis on ka antud uurimistöö kontekstis relevantsete. 1783. aastal asutatud Herald on Šotimaa vanimaid ajalehti, ühtlasi kogu maailmas kõige pikemalt ilmunud üleriigiline ajaleht ja on

vanuselt kaheksas ajaleht maailmas (Herald Scotland). Ühtlasi on tegu ajalehega, mille peakontor on alati asunud Glasgow's, vastandina teisele populaarsele Šoti ajalehele The Scotsman, mis algselt asutati Edinburghis. Arvestades seda, et Glasgow'd peetakse sageli üheks sektantlusest enimpuudutatud linnaks Šotimaal, on oluline vaadata, kuidas kohalik Herald Scotland sektantlust kajastab.

Valimi koostamisel on kasutatud lihtsa juhuvalimi (simple random sampling) meetodit. Kõigepealt teostati kodulehel Heraldscotland.com otsing, mille parameetriteks olid: 1) märksõnad: “‘sectarianism’ AND ‘football’” 2) ajavahemik 01.01.2012 - 31.12.2018. Tulemuseks oli 413 selles ajavahemikus avaldatud artiklit, mille seast valiti välja suvaliselt 100 artiklit, kasutades random number generatorit (<https://www.random.org/integers/>) ning nende seast sorteeriti autori poolt välja kodeerimisjuhendi alusel (Lisa 1) artiklid, mille põhiteemaks oli sektantlus jalgpallis. Sellisel viisil on täidetud lihtsa juhuvalimi meetodiline nõue - igal artiklil on võrdne ja sõltumatu võimalus sattuda valimisse (Kalmus jt 2015). Küll aga on selle meetodi negatiivseks pooleks, see, et teema suhtes olulised artiklid võisid jääda väljapoole autori tähelepanu ning seetõttu mõjutada uuringu tulemusi. Valimi kriteeriumid olid järgmised: 1) artikli teema käsitleb peamiselt sektantlust jalgpallis, 2) tekst peaks selgelt puudutama sektantlusest tulenevaid ohte, probleeme jalgpallis või arvamusi, seisukohti probleemi olemusest, 3) teksti on võimalik analüüsida ning sellest järeldusi teha (nt erinevate osapoolte arvamused probleemile, uudiste kajastamine olukorra hindamiseks, erinevate kõneisikute kriitika valitsuse tegutsemisele). Kokku saadi 42 artiklit (ligikaudu 10% koguvalimist), mille alusel viidi läbi analüüs. Järgmises peatükis on esitatud analüüsi tulemused.

3. ANALÜÜSI TULEMUSED

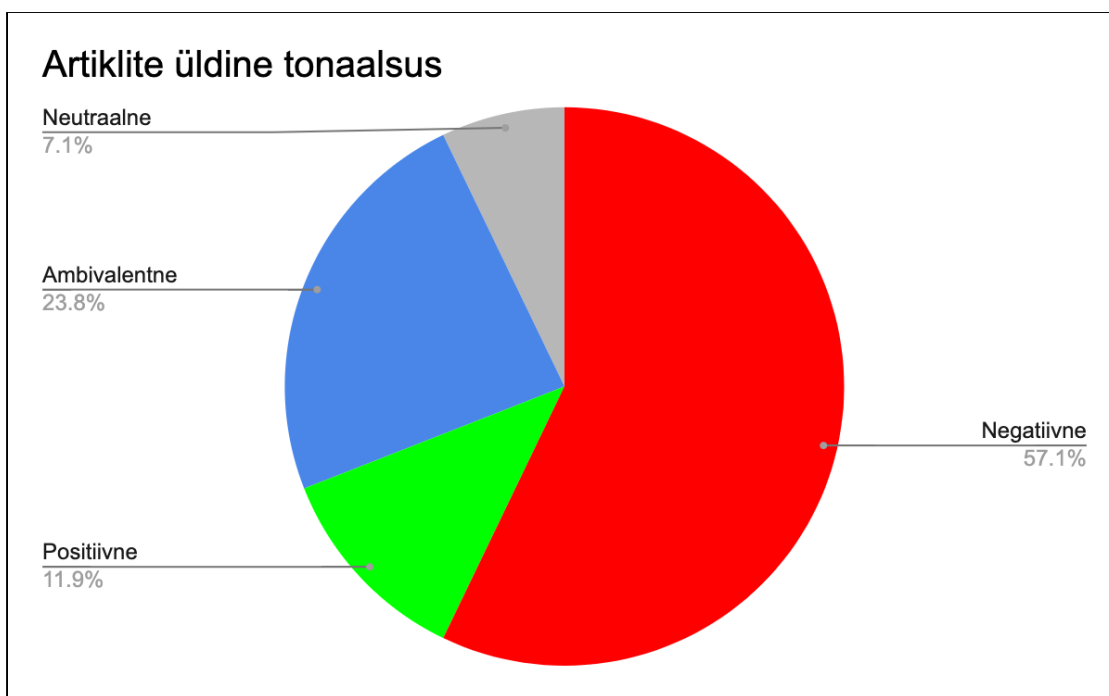
Käesolevas peatükis on esitatud Herald Scotlandis 01.01.2012 - 31.12.2018 avaldatud artiklite sisuanalüüsi tulemused, millest esimesena on välja toodud üldised näitajad: 1) artiklite koguarv antud ajavahemikus, 2) sektantlust jalgpallis käsitlevad artiklid antud ajavahemikus, 3) analüüsitud artiklite tonaalsus ning 4) analüüsitud artiklite tonaalsus aastate lõikes. Tasub märkida, et artiklite tonaalsuse piiritlemise puhul on tegemist kodeerija hinnangulise määratlusega. Tonaalsuse hindamisel on arvesse võetud ka nii öelda ridade vahele peidetud sõnumid, mille ühene tajumine kodeerija ja lugejate vahel võib olla keerulisem. Sellegipoolest proovisin jääda võimalikult objektiivseks ning lähtuda suures osas artiklites välja toodud hinnangulistest märksõnadest. Peatüki teises osas on välja toodud probleemi suurus ehk tõsidus, artiklites tõstatatud teemad, valitsuse kuvandi modaalsus ning sektantluse probleemile pakutud lahendused.

3.1 Analüüsitavaate artiklite üldised näitajad

Kokku ilmus analüüsitavaal perioodil Herald Scotlandi uudisteportaalis 366 196 artiklit, millest 413 artiklit omasid mõlemat märksõna “sektantlus” ja “jalgpall”. Lihtsa juhuvalimi meetodi rakendamise järgselt saadud 100 artiklist sobis kodeerimisjuhendi (vt Lisa 1) alusel töö valimisse 42 artiklit, mis käsitlesid peamiselt sektantlust jalgpallis. Tasub mainida, et kõikidest artiklitest 6 olid arvamused, mille autoriteks olid Herald Scotlandi ajakirjanikud. Ülejäänud 36 olid uudistartiklid, mille autoriteks olid antud ajalehe ajakirjanikud (22) ning leidis ka selliseid, mille autor oli määratlemata (14).

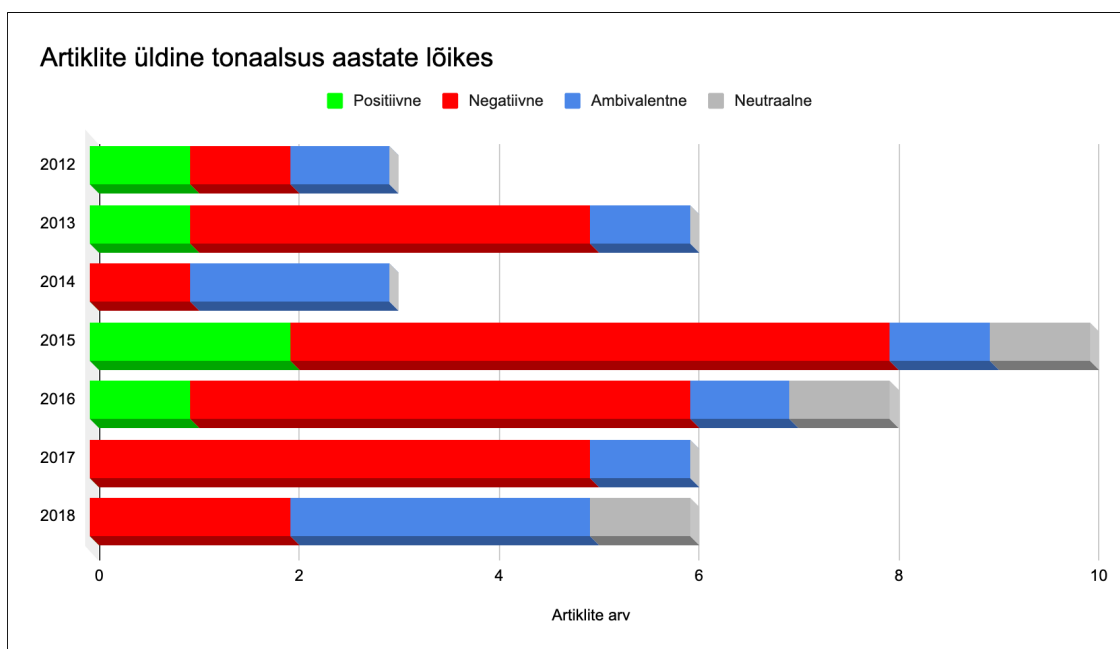
3.2 Tonaalsus

Artikli tonaalsus väljendab ennekõike autori või käsitletava teksti hoiakuid, suhtumist ja tundeid käsitletava teema suhtes. Tonaalsus omakorda võib mõjutada teksti vastuvõttu lugejate poolt, seega on kasulik uurida seda, kuidas antud teemat meedias on kujutatud. Artikli tonaalsust on antud töös uuritud nelja kategooria alusel: positiivne, negatiivne, neutraalne, ambivalentne.

Joonis 1. Artiklite üldine toonaalsus

Artiklite valdav toonaalsus oli uuritud ajavahemikus negatiivne. Koguni 57,1% kõikidest analüüsitud artiklitest suhtuti sektantluse probleemi negatiivselt. Toetudes teoreetilises osas väljatoodule, siis antud näitajad on suuresti kooskõlas sellega, millised olid 2014. aasta rahvaküsitluses esitatud hoiakud antud probleemi suhtes. Vastukaaluks, positiivse toonaalsusega olid vaid 11,9% artiklitest, mis viitab samuti sellele, et ühiskonnas nähakse sektantluse probleemi suuresti negatiivselt. Ambivalentsed olid 23,8% artiklitest, ehk nende puhul oli sektantluse kujutamisel välja toodud nii positiivseid arenguid probleemi lahendamisel kui ka negatiivseid omadusi. Siinkohal mängis suurt rolli see, et neis artiklites oli kujutatud nii valitsuse kui ka nende osapoolte arvamusi, kes olid mõjutatud valitsuse initsiatiividest probleemi lahendamisel. Seega artikli hinnang probleemi olemuse kohta sõltus suuresti sellest, mis osapoolte arvamusi see väljendas. Kõikidest artiklitest 7,1% puhul oldi hinnangute andmisel neutraalsed ehk neis ei eristunud selgelt autori emotsionaalne seisukoht.

Joonis 2. Artiklite üldine tonaalsus aastate lõikes

Aastate lõikes võime märgata teatud erinevusi selles, kuidas käsitleti artiklites sektantluse probleemi jalgpallis. Esiteks jääb silma, et 2012. aastal, kui valitsus tuli välja OBFTCA aktiga, ilmus vastakate emotsioonidega artikleid. Positiivse sõnumiga oli näiteks artikkel, milles avaldati toetust uuele seadusele (Herald Scotland, 05.11.2012). Samas kui teises artiklis oli välja toodud, kuidas religioosete vihakuritegude arv on võrreldes eelnevate aastatega tõusnud (Herald Scotland, 23.11.2012). Oli ka selliseid artikleid, kus oli välja toodud nii positiivset kui ka negatiivset. Näiteks ühes neist oli esmalt käsitletud tõsise iseloomuga sektantlikku intsidenti, kus kaks isikut mõisteti süüdi vandenõus Celticu treeneri Neil Lennoni mõrvamiseks. Seda intsidenti oli artiklis üritatud tasakaalustada positiivse noodiga, tuues lõpus välja, et:

“Tähelepanu asetamine sektantlusele jalgpallis on andnud inimestele enesekindlust kuritegude raporteerimiseks, mille tulemusena on esitatud ligi 900 uut süüdistust.”
(Frank Mulholland, Herald Scotland, 04.06.2012)¹

Alates 2013. aastast on aga artiklite tonaalsus muutunud järjest negatiivsemaks, sest enamuse antud teema kohta avaldatud artiklitest esitavad probleemi negatiivses

¹ Siin ja edaspidi on kõik tõlked töö autori poolt

valguses. Suur osa neist artiklitest käsitlevad sektantlikke kokkupõrkeid erinevate jalgpalliklubide toetajate vahel ning erinevate osapoolte vastumeelsust valitsuse poolt rakendatud OBFTCA aktil. Samuti on pidevalt küsimärgi alla seatud seaduse efektiivsus sektantluse probleemi lahendamisel jalgpallis.

Aastate vältel on ilmunud pidevalt ka ambivalentseid ehk vastaka tonaalsusega artikleid, millest suur enamus on seotud samuti eespool mainitud seadusega. 2018. aastal, kus ambivalentsete artiklite osakaal oli kõige suurem, tulenes sellest, et seaduse osas oli sel hetkel vallandunud parlamendisise vastasseis, kus Šotimaa Rahvuslik Partei avaldas sellele jätkuvalt toetust ning teised erakonnad, peamiselt Šotimaa Leiboristid, olid tungivalt selle vastu. Neis artiklites oligi välja toodud erinevate erakondade seisukohad, millest võis välja lugeda nii positiivset kui ka negatiivset.

Neutraalseid artikleid ilmus alates 2015. aastast neli ning nende puhul oli tegemist uudistega, milles tuntavat emotsionaalsust polnud võimalik määratleda.

3.3 Probleemile omistatav suurus

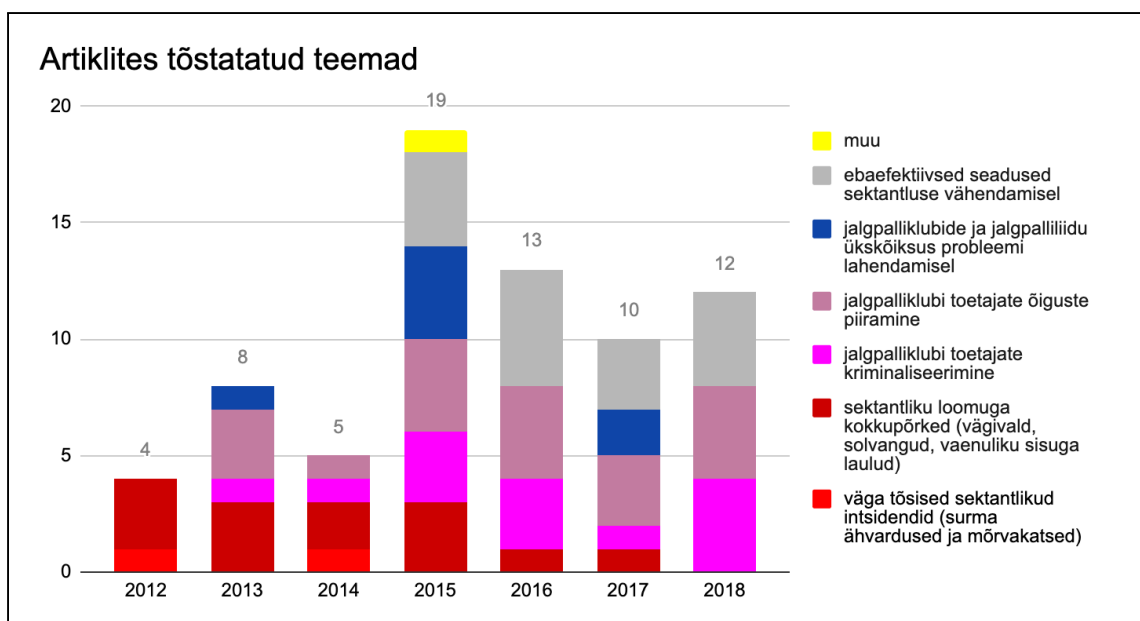

Joonis 3. Probleemile omistatav suurus

Probleemile omistatava suuruse või tõsiduse määratlemine oli mõnevõrra keeruline, kuna selle puhul oli tegemist autori subjektiivse arvamusega. Hinnangu andmisel lähtusin aga artiklis esitatud tunnustest, mida võis paljudes artiklites selgelt eristada. Analüüsitud artiklites omistati probleemi tõsidust valdavalt pigem suureks. Koguni 28 artiklis 42-st oli probleemi iseloomustatud selliselt. Kui juttu oli sektantluse väljendumisest, nagu näiteks vaenulik käitumine jalgpalliklubide toetajate vahel või tõsisema iseloomuga kuriteod, siis probleemile omistatav suurus oli alati pigem suur. Samuti oli pigem suurena esitatud probleemi artiklites, kus jalgpalliklubide toetajad, ajakirjanikud, poliitikud või õigusteadlased viitasid valitsuse poolt kehtestatud OBFTCA seaduse ebaefektiivsusele või sellest tulenevale ebaõiglusele. Keskmiselt oli kujutatud probleemi tõsidust artiklites, kus jalgpalliklubi toetajad kritiseerisid ajakirjanike tegutsemist, väites, et nende suunas on pidevalt loodud negatiivset meediakajastust, mis ei vasta alati tõele ning artiklites, kus avaldati arvamust, et sektantluse probleem jalgpallis pole kõige suurem probleem, mis Šotimaa ühiskonnas esineb. Väiksenähtena kujutati probleemi suurust artiklites, mis tõid välja positiivseid initsiatiive kas valitsuse, jalgpalliklubide või erinevate organisatsioonide poolt sektantluse probleemi lahendamisel või positiivseid arenguid probleemi väljendumise suhtes.

3.4 Artiklites tõstatatud teemad ja selle osapooled

Joonis 4. Artiklites tõstatatud teemad aastate lõikes

Analüüsitud perioodil avaldati Herald Scotlandi uudisteportaalis märgataval hulgal artikleid, mis kajastasid sektantlike kokkupõrkeid jalgpalliklubide toetajate vahel, koguni 13 artiklit 42-st kajastasid vägivallajuhtumeid või üksteise suunas vaenulikku käitumist. Kõige enam mainiti nendes vaenuliku sisuga laulude laulmist ning solvanguid jalgpalliklubide toetajate poolt. Lisaks sellele toodi välja ühes 2012. aasta artiklis, et religioosete vihakuritegude esinemine on tõusuteel:

“Uued arvud näitavad, et jalgpalliga seotud religioosne vägivallajuhtumite arv kasvas eelmise aastaga võrreldes 16%.” (Herald Scotland, 23.11.2012)

Vihakuritegude arvu tõusu kommenteeris ka kogukonna ohutuse minister Roseanna Cunningham, kes oli antud näitajate suhtes äärmiselt murelik:

“On täiesti vastuvõetamatu, et vaenulik religioosne või sektantlik keelekasutus, verbaalne või füüsiline ründamine, mis baseerub puhtalt religioossetel eelarvamustel, omab kohta 21. sajandi Šotimaal.” (Herald Scotland, 23.11.2012)

Tasub mainida, et aasta varem oli religioosete vihakuritegude arvu suurenemise tõttu saanud sektantluse probleemist riikliku tähtsusega küsimus. Sellegi poolest langes sektantlike intsidentide kajastamine analüüsitud artiklites vahemikus 2012 - 2017 märgatavalt ning 2018. aastal ei kajastatud üheski artiklis antud teemat. Teoreetilises osas toodi aga välja, et vahemikus 2014-2018 jäi religioosete vihakuritegude arv aastas praktiliselt samale tasemel. Võime sellest järeldada, et artiklite temaatiline fookus üksikute sektantlike vägivallajuhtumite kajastamise suhtes vähenes ning üha rohkem keskenduti avalikule arutelule, mis käis OBFTCA seaduse ümber.

Kui peamiselt olid sektantlike kokkupõrgetega seotud jalgpalliklubide toetajaid, siis esines ka üks juhtum, milles Šoti armee sõjaväelasi kahtlustati sektantlike sõnumitega laulude laulmises Rangersi kodumängul (Herald Scotland, 01.10.2013). Antud teema on oluline, kuna alates OBFTCA seaduse kehtestamisest olid jalgpalliklubide toetajad avaldanud arvamust, et politsei ja ajakirjanikud ebavajalikult kriminaliseerivad ja sildistavad jalgpalliklubi toetajaid. Kriminaliseerimise all on mõeldud seda, et jalgpalliklubi toetajaid nähakse riskirühmana, mille tagajärjel on nende tegevus suurema tähelepanu alla pandud ning igasugust käitumist tõlgendatakse potentsiaalselt

ohtlikuna. Selle valguses tõid toetajad välja, et probleemiga on seotud rohkem osapooli kui ainult nemad. Intsidenti võeti politsei ja riigikaitse üksuste poolt väga tõsiselt ning teemal võttis sõna politsei pressiesindaja, kes reageeris sellele järgnevalt:

“Sektantlus on armee rangete väärtuste ja standardite rikkumine. Kui leitakse, et mõni liige ei käitunud nende väärtustele ja standarditele vastavalt, tegeletakse nendega armee distsiplinaarsete meetmetega ja vajaduse korral tegeleb nendega politsei.”
(Herald Scotland, 01.10.2013)

Paari artikli puhul võime lugeda välja toodud sekantlikke juhtumeid väga tõsiseks, kuna ühes kirjeldati planeeritud mõrvakatset Glasgow Celticu treeneri ja paari teise inimese vastu (Herald Scotland, 04.06.2012). Teises oli välja toodud intsident, kus oli ähvardatud tappa parlamendi liiget ning vägistada tema naist, kui ta peaks edaspidiselt võtma sõna sektantluse teemal (Herald Scotland, 01.10.2013).

Analüüsitud perioodil avaldus artiklites ka hulganisti probleeme, mis oli seotud otseselt valitsuse poolt rakendatud OBFTCA aktiga. Analüüsitud artiklitest 13-s oli kajastatud seda, kuidas antud seadus kriminaliseerib jalgpalliklubi toetajaid ning koguni 19-s artiklis oli välja toodud see, et valitsus piirab seeläbi jalgpalliklubi toetajate õiguseid. Kõige esimesena käsitleti antud teemat 2013. aastal ning see teema oli kuni 2018. aasta lõpuni ülimalt populaarne. Kõige häälekamalt võttis sel teemal sõna jalgpalliklubide fännirühmitus FAC (Fans Against Criminalisation), kes ütles valitsuse poolt käivitatud seaduse kohta erinevates artiklites järgmiselt:

“Antud seadus pole saavutanud muud kui seaduskuulekate kodanike kriminaliseerimise ning jalgpallitoetajate põhjendamatu ja ebaõiglasel viisil diskrimineerimise.” (FAC, Martin Williams, 09.03.2015)

“See on fundamentaalselt illiberaalne ning piirab ebavajalikult sõnavabadust.” (FAC, Herald Scotland, 09.03.2015)

“FAC on algusest peale püüdnud vastu seista sellele diskrimineerivale õigusaktile ja kaitsta jalgpallitoetajate õigusi, mida on seaduse kehtestamisest alates pidevalt kahjustatud.” (FAC, Herald Scotland, 04.02.2014)

Sel teemal võtsid sõna lisaks jalgpalliklubi toetajatele veel õigusteadlased ja poliitikud. Stuart Waiton, kes on kirjutanud jalgpallifännide kriminaliseerimisest raamatu, tunnistas samuti, et antud seadus on toetajate suhtes ülekohtune ning tuli Šotimaa Rahvusliku Partei ja politsei suunas välja väga kriitilise sõnumiga:

“Politsei teeb seda, mis Šoti Rahvuslik Partei soovib, milleks on piirata, arreteerida ja ahistada neid inimesi nende hävimiseni.” (Stuart Waiton, Gerry Braiden, 19.03.2013)

16-s artiklis oli kajastatud populaarset arvamust, et olemasolevad seadused on olnud ebavajalikud ja ebaefektiivsed sektantluse probleemi lahendamisel jalgpallis. Esimesena käsitleti antud teemat artiklis 2015. aastal, kui möödus kolm aastat sellest, kui parlamendis, mis koosnes enamjaolt SNP liikmetest, võeti vastu OBFTCA seadus. Huvitaval kombel oli Šoti Rahvusliku Partei liige Richard Lyle kõige esimene, kes tunnistas, et:

“Seadus, mis keelas sektantlike laulude laulmise jalgpallimängudel, oli liiga radikaalne, ei toonud edu ning polnud alati parim lähenemine probleemi lahendamiseks.” (Richard Lyle, Tom Gordon, 04.10.2015)

Alates 2015. aastast tõstasid selle küsimuse pidevalt SNP vastased erakonnad parlamendis. Leiboristide Partei liige James Kelly oli analüüsitud artiklites peamiseks erakonna seisukoha esindajaks, pidades OBFTCA akti totaalselt läbikukkunuks.

“See on diskrediteeriv akt, mis ei ole saavutanud mingit edu sektantluse leevendamisel ning on hoopis eraldanud toetajaid ja politseid.” (James Kelly, Alistair Grant, 26.01.2018)

Šotimaa Roheliste partei esindaja John Finnie kritiseeris OBFTCA akti, öeldes omalt poolt, et:

“Nüüd on selgem kui eales varem, et see akt ei ole olnud efektiivne lähenemine sektantluse probleemile. Paljud aspektid, mida seadusega üritati lahendada, on lahendatavad teiste regulatsioonidega.” (John Finnie, Herald Scotland, 15.03.2018)

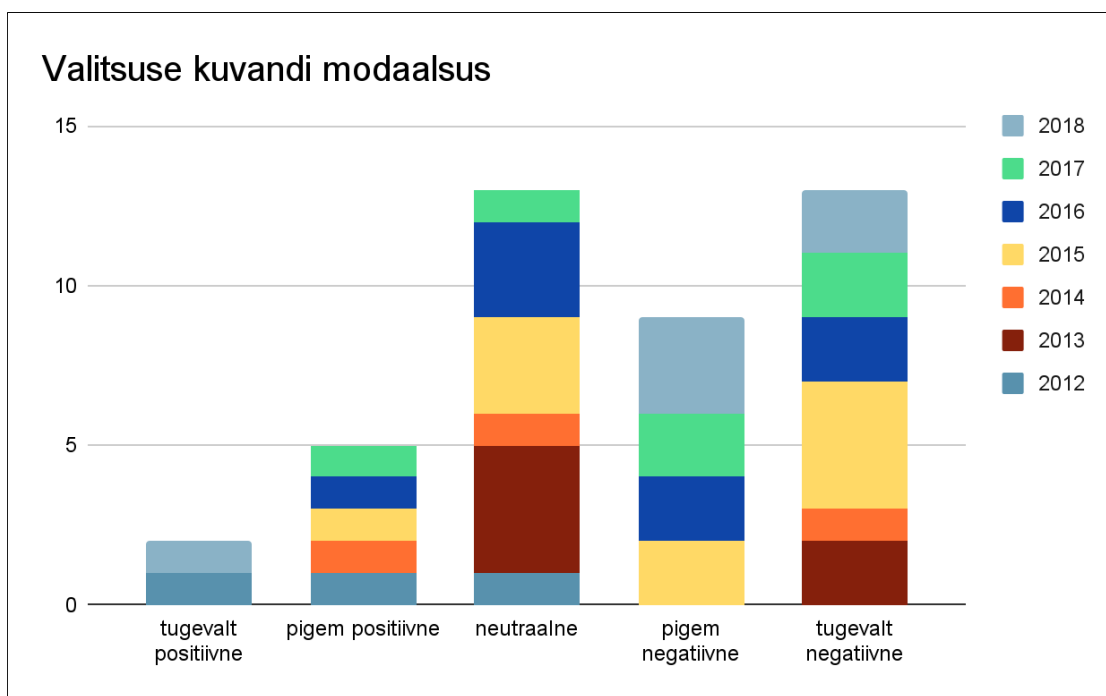
Seitsmes artiklis koorus välja ka probleem, et Šotimaa jalgpalliklubid või jalgpalliliit ei võta vastutust või ei tee valitsusega koostööd, et sektantluse probleemi lahendada. Valitsuse nõuandliku grupi liige Margaret Lynch tõi välja, et teatud jalgpalliklubide puhul on takistavaks nende majanduslikud huvid:

“Ma arvan, et mõned jalgpalliklubid arvavad, et kui nad tegelevad sektantluse piiramisega väga energiliselt ja avalikult, siis see võib kahjustada nende ärihuve.”
(Margaret Lynch, Herald Scotland, 18.06.2015)

3.5 Valitsuse kujutamine artiklites

Selleks, et uurida, kuidas on meedias kujutatud valitsust analüüsitava probleemi valguses, on ühe tunnuseks välja toodud valitsuse kuvandi modaalsus. Modaalsuse määratlemisel on valitud kategooriad järgmised: valitsuse kujutamist skaalal tugevalt positiivne, pigem positiivne, neutraalne, pigem negatiivne, tugevalt negatiivne. Pigem negatiivse või pigem positiivse kajastuse all kujutati valitsuse tegutsemist vastavalt kas veidi hukkamõistvalt või heakskiitvalt. Tugevalt positiivse ja tugevalt negatiivse kajastuse puhul kas kiideti valitsuse käitumist täielikult heaks või mõisteti tugevalt hukka.

Antud skaala põhjal võib järeldada, milline kujutluspilt loodi artiklis Šotimaa valitsusest ning milline mulje loodi valitsusest auditooriumile.

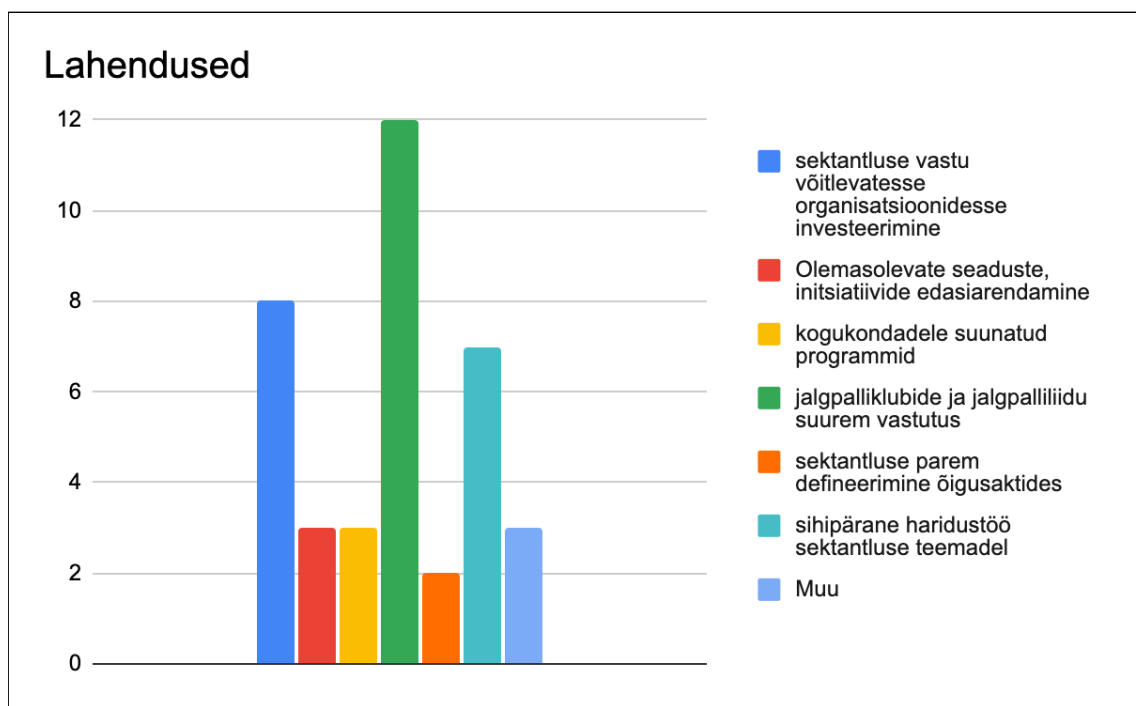
Joonis 5. Valitsuse kuvandi modaalsus aastate lõikes

Analüüsist selgus, et valdav osa artiklitest kujutas valitsuse tegevust kas neutraalselt, pigem negatiivselt või tugevalt negatiivselt. Suur osa artiklitest, milles eristus kindel modaalsus, olid seotud valitsuse poolt rakendatud OBFTCA seadusega. Negatiivse hinnangu andsid need artiklid, mis väljendasid selle suunas kriitikat. Jalgpalliklubi toetajad tundsid, et antud seadusega piiratakse nende sõnavabadust ning peamiselt poliitikud, tõid välja, et antud seadus on olnud ebaefektiivne probleemi lahendamisel. Positiivse hinnanguga olid need artiklid, mis kas kiitsid seadust või tõid välja, et seadus pole küll perfektne, kuid on siiski vajalik. Neutraalse modaalsusega artiklite osakaal oli kõige suurem, neis oli peamiselt esitatud vastandlikke seisukohti seaduse kohta või andsid sektantluse probleemi edasi sellise nurga alt, mis ei puudutanud valitsust. Tugevalt positiivselt kujutasid valitsuse tegutsemist vaid kaks artiklit ning pigem positiivselt viis artiklit. Neis oli valitsuse initsiatiive probleemi lahendamisel kiidetud või kujutasid valitsuse seisukohti, mis väljendasid optimismi probleemiga toimetulemisel. Ühena neist võib välja tuua valitsuse pressiesindaja repliigi:

“Vaenulikkuse vastu võitlemine ei puuduta aga ainult seaduseid või jalgpalli, mistõttu investeerime järgmisel kolmel aastal 9 miljonit naela, et aidata organisatsioone sektantluse vastu võitlemisel.” (Herald Scotland, 05.11.2012)

Vaadates modaalsust aastate lõikes, saab järeldada, et valitsusest loodud kujutluspilt meedias läks antud ajavahemikus järjest negatiivsemaks, alates 2015. aastast tõusis negatiivse modaalsusega artiklite hulk märgatavalt. Kui 2012-2014 oli pigem või tugevalt negatiivse modaalsusega artikleid kokku kolm, siis 2015. aastal tuli neid juurde koguni kuus tükki. See tuleneb suuresti sellest, et avalikkuses oli tekkinud palju vastakaid emotsioone valitsuse poolt rakendatud seadusele, millest enamus olid negatiivse tooniga. Kõige häälekamalt olid sellele vastu jalgpalliklubide toetajad, kes pidasid akti ebaõiglaseks ja piiravaks. Ühtlasi oli selleks hetkeks võimalik juba mingil määral hinnata seaduse efektiivsust, mistõttu võtsid üha enam sõna erinevad poliitilised erakonnad, kelle arvates polnud valitsuse lähenemine antud probleemile eriti mõjukaks osutunud.

3.6 Lahendused

Joonis 6. Lahendused

Analüüsitud artiklitest pakuti kõige enam lahendusena välja, et jalgpalliklubid -ja jalgpalliliit võtaksid suurema vastutuse sektantluse probleemiga tegelemisel, kuna see on suures osas seotud just jalgpalliklubide toetajatega. Välja toodi see, et jalgpalliklubid- ja jalgpalliliit peaksid suutma toetajatele ja laiemale üldsusele adresseerida sõnumit, et sektantlik käitumine jalgpallimängudel ei ole aktsepteeritav.

Selle jaoks nähti lahendusena rangemate reeglite ja suuniste kehtestamist, mida nimetati “strict liability” printsipi. Sisuliselt tähendab see seda, et jalgpalliklubid võtavad täieliku vastutuse nende toetajate käitumise üle staadionil ja selle lähiümbruses (Herald Scotland, 06.03.2017). Kõige esimesena pakkus sellise lahenduse välja valitsuse poolt moodustatud nõuandlik grupp (The Advisory Group on Tackling Sectarianism in Scotland), kes pidas oma 2015. aasta raportis jalgpalliklubisid- ja jalgpalliliitu suureks takistuseks probleemi lahendamisel:

“Tuleb meeles pidada, et jalgpall on suuresti Šotimaa ühiskonna osa ja peab seetõttu võtma täieliku vastutuse vaenuliku ja kuritarvitava käitumise eest, mis toimub nende poolt hallatavatel jalgpallistaadionitel.” (Herald Scotland, 06.03.2017)

Järgmiselt oli artiklites välja toodud seda, et võitluses sektantluse vastu jalgpallis, tuleb toetada neid organisatsioone, kes on võtnud selle oma põhieesmärgiks ning teha sihipärast haridustööd koolides ja kogukondades, et vähendada eos sektantlike hoiakute teket. Sellise holistilise lähenemisega esines artiklites kõige enam Šotimaa Leiboristlik partei, kelle arvates valitsuse senine tegutsemine on olnud ebaefektiivne ning kritiseeris Šoti Rahvusliku partei eestvedamisel kehtestatud OBFTCA seadust:

“SNP peaks toetama teiste erakondade arvamust sel teemal, tühistama selle seaduse ning alustama investeerimist sektantlusevastastesse projektidesse, selle asemel, et klammerduda selle katkise seaduse külge.” (James Kelly, Herald Scotland, 27.02.2018)

Küll aga oli ka mitmes artiklis pakutud välja, et olemasolevaid seadusi (enamasti OBFTCA) tuleks hoopis edasi arendada. See tõstatati nii Šoti Rahvusliku partei liikmete poolt kui ka artikli autori enda poolt. Parlamendi ja SNP liige Kenny MacAskill avaldas kriitikat Leiboristliku partei suunas, väites, et ainult haridustööst ei piisa probleemi lahendamiseks. Tema arvates võiks parlamendi opositsioon olemasolevate seaduste kehtetuks tunnistamise asemel neid hoopis täiustada (Kenny MacAskill, 25.05.2016).

Kahel korral mainiti artiklites ka seda, et kuna Šotimaal sektantluse kohta ühtne definitsioon puudub, siis kohtuprotsessidel on sektantlikku vaenulikku käitumist raske määratleda ja selle alusel otsuseid langetada. Seega leiti, et probleemi ulatuse

mõistmiseks ning õiglase karistuse määramise jaoks oleks vaja kasutusele võtta ühtne ja terviklik definitsioon. Lisaks oli artiklites välja toodud ka lahendusi, mida võib pidada pigem sotsiaalsetena. Ühes neist leidis autor, et probleemi lahendamine algab individuaalsel tasemel. Igaüks, kes jalgpallimängudel kohal käib, peab endale selgeks tegema, missugune käitumine on ühiskonnas aktsepteeritav ning oma tegude eest ise vastutama. Samuti toodi välja, et probleemi tähelepanu asetamine jalgpallile ning sellest tulenevate ohtu meedias kajastamine aitab kaasa ühiskondlikke hoiakute paranemisele.

3.7 Järeldused

Sektantluse probleem tuli artiklites välja peamiselt kas jalgpallklubide toetajate vaheliste vägivallajuhtumite kaudu või oli otseselt seotud OBFTCA seadusega. Sellest võib järeldada, et usulistel motiividel toimunud kokkupõrked ning mainitud seadus olid analüüsiperioodil kõige tähtsamad sektantlusega seostuvad teemad. Meediakajastus erinevate osapoolte hinnangust seadusele võimaldasid omakorda uurida valitsusest loodud kuvandit antud probleemi valguses. Kui perioodi alguses domineeris artiklites üksikute sektantlike vägivallajuhtumite kajastamine, siis alates 2015. aastast keskenduti üha rohkem avalikule arutelule, mis käis OBFTCA seaduse ümber. Esialgu vallandus pahameel jalgpalli toetajate seas, kelle arvates oli rakendatud seadus nende suhtes ebaõiglane ning ebavajalikult kriminaliseeris neid. Seejärel osutasid erinevad poliitilised erakonnad kriitikat seaduse efektiivsuse üle. Kõige häälkamalt võtsid sel teemal sõna Šotimaa leiboristid, kes pidasid seadust läbikukkunuks sektantluse probleemi lahendamisel Šotimaa jalgpallis. Antud seadust kajastavates artiklites loodi valitsusest üldjuhul negatiivne kujutluspilt. Seega võime järeldada, et valitsuse negatiivne kuvand antud probleemi valguses oli suuresti OBFTCA seaduse järelkaja. Samas aga, artiklites, mis kajastasid valitsuse enda seisukohti, oli valitsuse kuvand jällegi pigem positiivne, mis annab aluse arvata, et valitsuse kuvand artiklites sõltus suuresti sellest, millise osapoolte sõnavõtte ja hinnanguid see peamiselt välja tõi. Mis puutub seadust kajastavate artiklite kohta, siis eeldasin, et artiklites on rohkem kahepoolset arutelu, milles oleks esitatud erinevaid hinnanguid ja seisukohti antud seaduse kohta. See oleks võimaldanud teha valitsusest loodud kujutluspildi kohta usaldusväärsemaid järeldusi.

Artiklites tõstatatud probleemidele pakutud lahendustest kerkis kõige enam esile jalgpalliklubide -ja jalgpalliliidu vastutuse võtmine sektantlusega tegelemisel jalgpallis. Ülekaalukalt oldi arvamusel, et jalgpalliklubid on olnud ükskõiksed probleemi adresseerimisel laiemale üldsusele ning pole teinud piisavalt koostööd valitsusega. Siinkohal saame väita, et probleemiga tegelemisel ei nähtud kõige suuremat rolli valitsusel, vaid jalgpalliklubidel ja jalgpalliliidul. See on suuresti kooskõlas teoreetilises osas mainitud rahva hoiakutega, milles tuli välja, et šotlaste arvates on jalgpalliklubidel ja jalgpalliliidul väga suur roll antud probleemi lahendamisel ning isegi suurem kui valitsusel. Kui vaadata poliitilist diskursust, siis Šoti Rahvuslik partei tõstatab pidevalt, et jalgpalliklubidele suurema vastutuse panemine võiks olla lahenduseks sektantluse vastu võitlemisel. Mõnevõrra võib sellest mõelda justkui enda pealt süükoorma veeretamisest, kuid kuna laiem üldsus oli suures osas nõus, et jalgpalliklubid -ja liit peaksid suurema vastutuse võtma, siis antud juhul tundub valitsuse lähenemine täiesti loogiline. Teistest erakondadest kerkis kõige enam esile Šotimaa Leiboristlik erakond, kes esines artiklites peamiselt SNP-vastase retoorikaga ning saatis pidevalt kriitikanooli võimuloleva partei poolt valitud lähenemise suunas. Küll aga oldi artiklites ise lahenduste pakkumisel üsna napolisõnalised ning pealiskaudsed. Näiteks toodi välja, et sektantluse vastu võitlemine peaks toimuma sihipärase haridustöö kaudu ning kogukonnale suunatud programmide kaudu, kuid konkreetseid tegevusi, organisatsioone või lubadusi üheski artiklis välja ei toodud. Kui võrrelda kahe partei poliitikat omavahel, siis võime järeldada, et SNP proovis lahendada probleemi seal, kus see kõige enam väljendus, ehk jalgpallimängudel. Leiboristid aga toetasid rohkem holistilist lähenemist, milleks on rahva hoiakute ja vaadete kujundamine hariduses ning kogukondades.

Antud töö puuduseks võib pidada seda, et analüüsi vaid 10% koguvalimi artiklitest. Seega on tõenäoline, et mõned olulised punktid ja omadused antud probleemi käsitlemise kohta jäid välja toomata. Analüüsitud artiklid andsid aga hea ülevaate temast ning nagu antud ajaperioodi käsitlemise suhtes võis eeldada, oli suures osas artiklitest teemaks OBFTCA seadus. Edasine uurimus antud teemal võiks käsitleda ka seaduse kehtestamisele eelnevat aega või seaduse tühistamisele järgnevat perioodi, et vaadata, kas ja kuidas muutus sektantluse käsitlemine meedias.

Kokkuvõte

Käesoleva bakalaureusetöö raames uuriti sektantlust Šotimaa jalgpallimaastikul ja selle kujutamist Šoti meedias ajavahemikus 2012-2018. Kuigi mõistet “sektantlus” kasutatakse Šotimaal laialt, et iseloomustada religioosseid eelarvamusi, hoiakuid ja konflikte peamiselt katoliiklaste ja protestantide vahel, siis Šotimaa õigussüsteemis definitsioon sektantlusele puudub. Šotimaa rahva seas läbiviidud küsitlusele tuginedes võib aga öelda, et sektantlust peetakse riigis tõsiseks probleemiks. Valdkondi, kus sektantlus väljendub on väga palju, kuid probleemi ulatust peetakse kõige suuremaks jalgpallis. Meedia fookuses on pidevalt ajalooline Old Firm konflikt Glasgow Rangersi ja Glasgow Celtics vahel, mida iseloomustab klubi toetajate vaheline religioosne vastasseis, üksteisele solvanguite külvamine ja vägivallajuhtumid, mis on peaaegu alati sektantliku alatooniga. Seega omab meedia suurt rolli rahva hoiakute ja vaadete kujundamisel.

Töö empiirilises osas kasutati analüüsimeetoditena kontentanalüüsi ning kvalitatiivset sisuanalüüsi, mis toetasid üksteist ning võimaldasid artikleid omavahel võrrelda. Analüüsi aluseks olid Herald Scotlandi uudisteportaali artiklid, mis on ilmunud ajavahemikul 01.01. 2012 - 31.12.2018 ning, mille põhiteemaks oli sektantlus jalgpallis. Analüüsi käigus prooviti vastata järgnevatele küsimustele: kuidas kujutatakse sektantlust jalgpallikultuuris Šoti meedias, kuidas kujutatakse Šoti valitsust jalgpallis esineva sektantluse valguses ning kas ja missuguseid lahendusi sektantluse lahendamiseks nähakse?

Analüüsitud artiklitest oli valdav osa negatiivse tonaalsusega ning aastate lõikes muutusid artiklid järjest negatiivsemaks. Nendes artiklites käsitleti sektantlikke kokkupõrkeid jalgpalliklubide toetajate vahel ning erinevate osapoolte vastumeelsust valitsuse poolt rakendatud OBFTCA aktile. Sektantluse probleemi hinnati artiklites enamasti pigem suureks. Neis kajastati sektantluse väljendumist, nagu näiteks vaenulik käitumine jalgpalliklubide toetajate vahel või tõsisema iseloomuga kuriteod. Samuti oli pigem suurena esitatud probleemi artiklites, kus jalgpalliklubide toetajad, ajakirjanikud või poliitikud viitasid valitsuse poolt kehtestatud OBFTCA seaduse ebaefektiivsusele või sellest tulenevale ebaõiglusele. Kui perioodi alguses kujutati artiklites sektantlust

peamiselt jalgpalliklubi toetajate vaheliste solvangute, vaenulikkuse ja vägivalldajuhtumite kaudu, siis ajapikku langes sektantlike intsidentide kajastamine märgatavalt ning esile tõusis poleemika eespool mainitud seaduse üle. Suures plaanis võeti valitsuse poolt kehtestatud seadust vastu negatiivselt ning sellest tulenevalt oli ka valitsuse kuvand artiklites enamasti negatiivne. Artiklites osutus jalgpalliklubidele ja jalgpalliliidule suurema vastutuse panemine kõige populaarsemaks lahenduseks probleemile. Mainitud lahenduse pakkus välja Šoti Rahvuslik partei, kui leiti, et OBFTCA seaduse efektiivsust takistab jalgpalliklubide ning jalgpalliliidu ükskõiksus ja vähene koostöö probleemi lahendamiseks. Šoti Leiboristliku erakonna lähenemist probleemile võib pidada pigem holistiliseks, kuna nende jaoks oli tähtsam vaadata probleemi laiemalt ning panna põhirõhk sektantlike hoiakute ja vaadete kujunemise vältimisele sihipärase haridustöö ning kogukonnale suunatud programmide kaudu.

Kasutatud kirjandus

Alistair Grant. 2018. "Scottish Government faces historic defeat over anti-sectarian football law." 26. jaanuar.

Berger, Peter L. 1984. "The Sociological Study of Sectarianism." *Social Research*, 51(1/2), 367-385.

Bradley, Joseph. 2014. "Sectarianism, anti-sectarianism and Scottish football." *Sport in Society*. 18. 588-603.

Bradley, Joseph M. 2004. "Orangeism in Scotland: Unionism, politics, identity, and football." *Éire-Ireland*. 39(1). 237-261.

Bradley, Joseph M. 2008. "Celtic football club, Irish ethnicity, and Scottish society." *New Hibernia Review/Iris Éireannach Nua*, 12(1), 96-110.

Brewer, John. 1992. "Sectarianism and racism, and their parallels and differences 1." *Ethnic and Racial Studies*, 15(3), 352-364.

Davies, Andrew. 2006. "Football and Sectarianism in Glasgow during the 1920s and 1930s." *Irish Historical Studies*, 35(138), 200-219.

Final Report of The Advisory Group on Tackling Sectarianism in Scotland." April. <https://www.webarchive.org.uk/wayback/archive/3000/https://www.gov.scot/Resource/0047/00477619.pdf> (kõlastatud 17. mai, 2021).

Flint, John. 2012. "Catholic schools and sectarianism in Scotland: Educational places and the production and negotiation of urban space." *Policy Futures in Education*. 10(5). 507-517.

Gerry Braiden. 2013. "Ministers face questions over Green Brigade march row." 19. märts.

Gerry Braiden. 2017. "Report: Football's anti-sectarian fight 'tokenistic' and hides behind societal claims." 6. märts.

Giulianotti, Richard, and Michael Gerrard. 2001. "Cruel Britannia? Glasgow Rangers, Scotland and "hot" football rivalries." *Fear and loathing in world football*. 23-42.

Herald Scotland. 2012. "Lennon bomb plot pair will appeal." 4. juuni.

Herald Scotland. 2012. "New football laws hailed a success." 5. november

Herald Scotland. 2012. "Religious hate crime linked to football goes up by 16%." 23. november.

Herald Scotland. 2013. "Police probe claims of armed forces sectarian singing." 1. oktoober.

Herald Scotland. 2014. "Celtic supporters to release song opposing sectarianism laws." 4. veebruar.

Herald Scotland. 2015. "Claims that section of Scottish football is holding back on tackling sectarianism to protect business interests." 18. juuni.

Herald Scotland. 2018. "MSPs expected to repeal football sectarianism act in vote." 15. märts.

Herald Scotland. 2018. "MSPs to vote on Football Act repeal." 27. veebruar.

Jackson, Alvin. 2003. *Home rule: an Irish history, 1800-2000*. Oxford University Press. USA.

Kenny MacAskill. 2016. "Kenny MacAskill: New football laws are not perfect but they are needed." 25. mai.

Liechty, Joseph, and Cecelia Clegg. 2001. *Moving beyond sectarianism: religion, conflict, and reconciliation in Northern Ireland*. Blackrock, Co. Dublin: Columba Press.

Martin Williams. 2015. "Fans launch new campaign to repeal Scots offensive behaviour at football laws." 9. märts.

May, Anthony. 2011. "The 2010-11 Scottish football season and its effect on political attitudes towards sectarianism in Scotland."

McBride, Maureen. 2020. "Tackling offensive behaviour in Scottish football: A how (not) to guide to developing criminal justice policy?" *Criminology & Criminal Justice*.

Millar, Stephen R. 2015. "Musically consonant, socially dissonant: orange walks and Catholic interpretation in West-Central Scotland." *Music and Politics*. 9(1).

Murray, Bill, & William J. Murray. 1998. *The World's Game: a history of soccer*. University of Illinois Press.

NFO Social Research. 2003. "Sectarianism in Glasgow- final report." Jaanuar. <https://www.glasgow.gov.uk/CHttpHandler.ashx?id=9735> (külastatud 17. mai, 2021)

The Scottish Executive. 2006. "Sectarianism: Action Plan on Tackling Sectarianism in Scotland." Jaanuar. https://www.webarchive.org.uk/wayback/archive/20150219175331mp_/http://www.gov.scot/Resource/Doc/90629/0021809.pdf (külastatud 17. mai, 2021).

The Scottish Government. 2013. "Advisory Group on Tackling Sectarianism in Scotland - Independent Advice to Scottish Ministers and Report on Activity 9 August 2012 – 15 November 2013." Detsember. <https://www.hatecrimescotland.org/wp/wp-content/uploads/2014/08/Scottish-Govt-Sectarianism-Working-Group-Report-Nov-2013.pdf> (külastatud 17. mai, 2021).

The Scottish Government. 2015. "Scottish Social Attitudes Survey 2014: Public Attitudes to Sectarianism in Scotland.", 20. veebruar. <https://www.gov.scot/binaries/content/documents/govscot/publications/research-and-an-alysis/2015/02/scottish-social-attitudes-survey-2014-public-attitudes-sectarianism-scotland/documents/scottish-social-attitudes-survey-2014-public-attitudes-sectarianism-scotland>

[and/scottish-social-attitudes-survey-2014-public-attitudes-sectarianism-scotland/govscot%3Adocument/00471791.pdf](https://www.gov.scot/binaries/content/documents/govscot/publications/independent-report/2018/11/final-report-working-group-defining-sectarianism-scots-law/documents/final-report-working-group-defining-sectarianism-scots-law/govscot%3Adocument/00471791.pdf) (külastatud 17. mai, 2021).

The Scottish Government. 2015. "Tackling Sectarianism and its Consequences in Scotland:

The Scottish Government. 2018. "Final Report of the Working Group on Defining Sectarianism in Scots Law." November. <https://www.gov.scot/binaries/content/documents/govscot/publications/independent-report/2018/11/final-report-working-group-defining-sectarianism-scots-law/documents/final-report-working-group-defining-sectarianism-scots-law/final-report-working-group-defining-sectarianism-scots-law/govscot%3Adocument/00543054.pdf> (külastatud 17. mai, 2021).

The Scottish Parliament. 2011. "Offensive Behaviour at Football and Threatening Communications (Scotland) Bill." 16. juuni. [https://archive2021.parliament.scot/S4_Bills/Offensive%20Behaviour%20at%20Football%20and%20Threatening%20Communications%20\(Scotland\)%20Bill/b1s4-introd.pdf](https://archive2021.parliament.scot/S4_Bills/Offensive%20Behaviour%20at%20Football%20and%20Threatening%20Communications%20(Scotland)%20Bill/b1s4-introd.pdf) (Külastatud 17. mai, 2021)

The Sunday Times. 2006. "Steel calls faith schools divisive." 31. detsember.

Tom Gordon. 2015. "Anti-bigotry football law "doesn't work", admits SNP MSP." 4. oktoober.

Wallis, Roy. 1974. "Ideology, Authority, and the Development of Cultic Movements." *Social Research*, 41(2), 299-327.

Walls, Patricia. and Williams, Rory. 2003. "Sectarianism at work: accounts of employment discrimination against Irish Catholics in Scotland." *Ethnic and Racial Studies*. 26(4). 632-661.

Lisad

Lisa 1. Kodeerimisjuhend

Valimi kriteeriumid:

- artikli teema käsitleb peamiselt sektantlust jalgpallis.
- tekst peaks selgelt puudutama sektantlusest tulenevaid ohte, probleeme jalgpallis või arvamusi, seisukohti probleemi olemusest.
- teksti on võimalik analüüsida ning sellest järeldusi teha (nt erinevate osapoolte arvamused probleemile, uudiste kajastamine olukorra hindamiseks, erinevate kõneisikute kriitika valitsuse tegutsemisele)

1. Analüüsitava artikli järjekorranumber

2. Väljaande kuupäev

3. Artikli täpne pealkiri

4. Osapooled

4.1 Jalgpalliklubid

4.2 Jalgpalliliit

4.3 Jalgpalliklubide toetajad

4.4 Valitsus

4.5 Erakonnad

4.6 Poliitikud

4.7 Ajakirjanikud

4.8 Politsei

4.9 Akadeemikud

4.10 Sõjaväelased

4.11 Tavakodanikud

4.12 Riiklikud institutsioonid

4.13 Muu

4.14 Määratlematu

5. Artikli tonaalsus

5.1 Positiivne

5.2 Negatiivne

5.3 Neutraalne

5.4 Ambivalentne

6. Artiklites tõstatatud probleem

6.1 Ebaefektiivsed seadused sektantluse vähendamisel

6.2 Jalgpalliklubide ja jalgpalliliidu ükskõiksus probleemi lahendamisel

6.3 Jalgpalliklubi toetajate kriminaliseerimine

6.4 Jalgpalliklubi toetajate õiguste piiramine

6.5 Tõsise iseloomuga sektantlikud tegevused (surmaähvardused ja mõrvakatsed)

6.6 Sektantliku loomuga kokkupõrked (vägivald, solvangud, vaenuliku sisuga laulud)

6.7 Muu

6.8 Määratlematu

7. Probleemi suurus/tõsidus

7.1 pigem suur

7.2 keskmine

7.3 pigem väike

8. Valitsuse kuvandi modaalsus

8.1 Tugevalt positiivne

8.2 Pigem positiivne

8.3 Neutraalne

8.4 Pigem negatiivne

8.5 Tugevalt negatiivne

9. Lahendused

9.1 Olemasolevate seaduste, initsiatiivide edasiarendamine

9.2 Kogukondadele suunatud programmid

9.3 Sektantluse vastu võitlevatesse organisatsioonidesse investeerimine

9.4 Jalgpalliklubide ja jalgpalliliidu suurem vastutus

9.5 Sektantluse parem defineerimine õigusaktides

9.6 Sihipärane haridustöö sektantluse teemadel

9.7 Muu

Lisa 2. Analüüsitud artiklid (kõik ilmunud The Herald Scotland ajalehes)

	Autor	Pealkiri	Kuupäev
1.	Herald Scotland	"Lennon bomb plot pair will appeal"	04.06.2012
2.	Herald Scotland	"New football laws hailed a success"	05.11.2012
3.	Herald Scotland	"Religious hate crime linked to football goes up by 16%"	23.11.2012
4.	Spiers on Sport	"Spiers on Sport: how long to kill off bigotry at Rangers?"	26.02.2013
5.	Gerry Braiden	"Ministers face questions over Green Brigade march row"	19.03.2013
6.	Herald Scotland	"East Stirlingshire apologise for youth player's Ibrox disaster comments"	20.03.2013
7.	Phil Miller	"Anti-sectarian laws attacked by top writers"	20.09.2013
8.	Herald Scotland	"Police probe claims of armed forces sectarian singing"	01.10.2013
9.	Martin Williams	"Military probe into sectarian conduct at Ibrox forces day"	01.10.2013
10.	Herald Scotland	"Celtic supporters to release song opposing sectarianism laws"	04.02.2014
11.	Spiers on Sport	"Spiers on Sport: Neil Lennon, and Scotland's continuing embarrassment"	04.02.2014
12.	Martin Williams	"Irish diplomat calls for end to 'appalling' sectarian legacy"	27.02.2014
13.	Gerry Braiden	"SFA President: We will assist in new robust regulations on fan behaviour"	26.02.2015
14.	Gerry Braiden	"Gerry Braiden: Why uttering the 's' word makes bogeymen of football fans"	06.03.2015
15.	Martin Williams	"Celtic player Guidetti under fire for singing offensive song on TV"	08.03.2015
16.	Martin Williams	"Fans launch new campaign to repeal Scots offensive behaviour at football laws"	09.03.2015
17.	Herald Scotland	"Questions remain about value of football behaviour law"	13.06.2015
18.	Herald Scotland	"Claims that section of Scottish football is holding back on tackling sectarianism to protect business interests"	18.06.2015

19.	Martin Williams	"BBC remain defiant over refusal to send staff to Ibrox after Rangers banned reporter"	04.08.2015
20.	Gerry Braiden	"UEFA probing Ajax claims of controversial bigotry advice from Scottish football chiefs"	14.09.2015
21.	Matthew Lindsay	"Strict liability laws must be embraced by Scotland's senior clubs in order for our national game to flourish"	21.09.2015
22.	Tom Gordon	"Anti-bigotry football law "doesn't work", admits SNP MSP"	04.10.2015
23.	Herald Scotland	"Brian McConnachie QC: Where is the justice in this unfair, unnecessary and unworkable Offensive Behaviour Act?"	16.03.2016
24.	Victoria Weldon	"Glasgow gears up for return of the Old Firm"	17.04.2016
25.	Kenny MacAskill	"Kenny MacAskill: New football laws are not perfect but they are needed"	25.05.2016
26.	Padraic Halpin	"Labour launches bid to repeal law on sectarian singing at football matches"	01.08.2016
27.	Herald Scotland	"Celtic and Rangers fans clash on old firm booze cruise in Turkey"	16.08.2016
28.	Gerry Braiden	"Leading opponent of controversial football laws facing charges under the Act"	07.09.2016
29.	Matthew Lindsay	"Matthew Lindsay: The SNP risk scoring a huge own goal by passing strict liability legislation"	03.10.2016
30.	Tom Gordon	"Labour accuse Scottish Government of 'choosing wrong priorities' as anti-sectarianism budget falls to £1m"	02.11.2016
31.	Gerry Braiden	"'Culture of denial' stalls bid to tackle sectarianism in football"	06.03.2017
32.	Gerry Braiden	"Report: Football's anti-sectarian fight 'tokenistic' and hides behind societal claims"	06.03.2017
33.	Neil Cameron	"Neil Cameron: Who should we blame for bad behaviour at games - let's start with those who are guilty"	03.05.2017
34.	Tom Gordon	"Repealing SNP's Football Act would be "historic moment", say Labour"	24.06.2017
35.	Herald Scotland	"MSPs to examine bid to scrap football sectarian behaviour legislation"	01.07.2017

36.	Herald Scotland	“Labour MSP: Fans, clubs and police must rebuild trust if Offensive Behaviour Act repealed”	12.12.2017
37.	Alistair Grant	“Scottish Government faces historic defeat over anti-sectarian football law”	26.01.2018
38.	Herald Scotland	“MSPs to vote on Football Act repeal”	27.02.2018
39.	Herald Scotland	“MSPs expected to repeal football sectarianism act in vote”	15.03.2018
40.	Paul Hutcheon	“SNP MSP James Dornan withdraws from depute leadership contest to mount "relentless" campaign against sectarianism”	08.04.2018
41.	Paul Hutcheon	“‘Waste of time’ – Anger as football fans told they will still face court despite repeal of anti-bigotry law”	01.07.2018
42.	David Leask	“Experts ask Scottish football: ‘If not ‘strict liability, then what?’”	03.11.2018

Summary

Sectarianism in Scotland football and its representation in scottish media: on the basis of Scotland Herald 2012 - 2018.

Although the term “sectarianism” is being used regularly in the scottish society to characterize religious prejudice, attitudes and conflicts between protestants and catholics, yet in Scotland there is no working definition to sectarianism used in the legal system. Based on a survey carried out on scottish people, sectarianism in football is seen as a serious problem in Scotland. There are many areas of life where sectarianism is being expressed, but the scale of the problem is considered to be greatest in football. The media is constantly focused on the historic Old Firm conflict between the Glasgow Rangers and the Glasgow Celtics, characterized by religious confrontation between club supporters, insults to each other and incidents of violence that are almost always sectarian in tone. Thus, the media play a major role in shaping people's attitudes and views. In the empirical part of the work, content analysis and qualitative content analysis were used as analysis methods, which supported each other and allowed for comparison of articles. The analysis was based on articles from the Herald Scotland news portal published between 01.01. 2012 - 31.12.2018. The main topic of which was sectarianism in football. The analysis sought to answer the following questions: how is sectarianism portrayed in football culture in the Scottish media, how is the Scottish Government portrayed in the light of sectarianism in football, and whether and what solutions are seen to address sectarianism? The majority of the analyzed articles had a negative tonality, and over the years the articles became increasingly negative. These articles addressed sectarian clashes between supporters of football clubs and the reluctance of various parties to the OBFTCA act implemented by the government. The problem of sectarianism was mostly assessed as rather large in the articles. While at the beginning of the period the articles portrayed sectarianism mainly through insults, hostility and incidents of violence between football club supporters, over time the coverage of sectarian incidents fell sharply and controversy arose over the aforementioned law. In general, the law enacted by the government was passed negatively, and as a result, the government's image in the articles was mostly negative.

In the articles, giving football clubs and football associations more responsibility proved to be the most popular solution to the problem.

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja lõputöö üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

1. Mina, Karl Joosep Mark, annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) enda loodud teose „Sektantlus Šotimaa jalgpallis ja selle kujutamine meedias: The Scotland Herald 2012-2018 näitel“, mille juhendajaks oli Maili Vilson, reprodutseerimiseks eesmärgiga seda säilitada, sealhulgas lisada digitaalarhiivi DSpace kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni.

2. Annan Tartu Ülikoolile loa teha punktis 1 nimetatud teos üldsusele kättesaadavaks Tartu Ülikooli veebikeskkonna, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace kaudu Creative Commons'i litsentsiga CC BY NC ND 3.0, mis lubab autorile viidates teost reprodutseerida, levitada ja üldsusele suunata ning keelab luua tuletatud teost ja kasutada teost ärieesmärgil, kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.

3. Olen teadlik, et punktides 1 ja 2 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.

4. Kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei riku ma teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse õigusaktidest tulenevaid õigusi.

Karl Joosep Mark

17.05.2021